



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ  
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ  
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ

Διπλωματική Εργασία

**«Απόψεις γονέων για το Ολοήμερο σχολείο και τα Κέντρα  
Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών. Μια συγκριτική προσέγγιση»**

**Ηλιάδου Ελισσάβετ**

Επιβλέπων καθηγητής: Θωίδης Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής

Εξεταστές:

Ιορδανίδης Γεώργιος, Καθηγητής

Γκιαούρη Στεργιανή, Επίκουρη Καθηγήτρια

ΦΛΩΡΙΝΑ

Φεβρουάριος 2022

Copyright © Ηλιάδου Ελισσάβητ, 2022. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved. Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν στη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Ηλιάδου Ελισσάβετ

A.E.M.: 993

Ηλεκτρονική διεύθυνση: iliadou.eliss@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2019

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Απόψεις γονέων για το Ολοήμερο σχολείο και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών. Μια συγκριτική προσέγγιση»

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία: 29 - 01 – 2022

Η δηλούσα

Ηλιάδου Ελισσάβετ

*Στον Κωνσταντίνο...*

## Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης – Εκπαιδευτική ηγεσία» του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου κ. Θωίδη Ιωάννη για την καθοδήγηση που μου παρείχε, την άμεση ανταπόκριση και την πολύτιμη βοήθεια του που συνετέλεσαν στην εκπόνηση της εργασίας.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω όλους του γονείς που πρόθυμα συμμετείχαν στην έρευνα και βοήθησαν στη συλλογή των ερωτηματολογίων.

Τέλος, το πιο μεγάλο ευχαριστώ το οφείλω στην οικογένεια μου τόσο για την ηθική όσο και υλική υποστήριξή τους, καθώς επίσης και για την κατανόηση που έδειξαν σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος αλλά και κατά την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

## Περιεχόμενα

Περίληψη.....	11
Abstract .....	12
Εισαγωγή .....	13
A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	16
1. Ο θεσμός του Ολοήμερου σχολείου .....	16
1.1 Η έννοια του ολοήμερου σχολείου .....	16
1.2 Ιστορική αναδρομή .....	18
1.3 Θεσμικό Πλαίσιο ολοήμερου σχολείου .....	21
1.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα Ολοήμερου σχολείου .....	26
1.5 Συνεισφορά του θεσμού στη σύγχρονη οικογένεια .....	27
2. Ο θεσμός των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.).....	30
2.1 Η έννοια του θεσμού των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών .....	30
2.2 Ιστορική αναδρομή .....	32
2.3 Θεσμικό πλαίσιο λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών..	33
2.4 Συνεισφορά του θεσμού στη σύγχρονη οικογένεια .....	37
3. Σύγκριση των δύο θεσμών .....	40
3.1 Εμπειρικές έρευνες για τις απόψεις των γονέων σχετικά με τους δύο θεσμούς ....	40
B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	45
4. Ερευνητικός σχεδιασμός και μεθοδολογία.....	45
4.1. Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα .....	45
4.2. Δείγμα της έρευνας .....	45
4.3. Εργαλείο της έρευνας.....	47
4.4. Συλλογή δεδομένων .....	48
4.5. Ανάλυση δεδομένων .....	48
4.6. Αποτελέσματα της έρευνας.....	49

5. Συζήτηση .....	67
6. Περιορισμοί – Μελλοντική έρευνα .....	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ .....	71
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.....	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	82

## Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	46
Πίνακας 2. Το παιδί σας παρακολουθεί το ολόημερο σχολείο ή επισκέπτεται κάποιον Κ.Δ.Α.Π.; .....	49
Πίνακας 3. Το ωράριο λειτουργίας του ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες σας;.....	50
Πίνακας 4. Το ωράριο λειτουργίας του ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες σας;.....	50
Πίνακας 5. Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου; .....	51
Πίνακας 15. Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου; .....	52
Πίνακας 16. Πιστεύετε ότι ο χρόνος που διαθέτετε για τα παιδιά σας είναι αρκετός; .....	52
Πίνακας 17. Συμβολή Ολοήμερου σχολείου και Κ.Δ.Α.Π. ....	53
Πίνακας 21. Προβλήματα-αδυναμίες που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία του ολόημερου / Κ.Δ.Α.Π. ....	55
Πίνακας 23. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου T-test δυσκολίας ομαλής λειτουργίας λόγω συνεργασίας με τους γονείς ως προς το φύλο .....	56
Πίνακας 33. Σημαντικότητα της σχέσης των γονέων με το ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π..	58
Πίνακας 36. Πόσο σημαντική θεωρείτε:.....	59

Πίνακας 37. Τα παιδιά σας συμμετέχουν εκτός από το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. και σε άλλες δραστηριότητες;.....	60
Πίνακας 38. Κατάσταση παιδιού κατά την διάρκεια και μετά την απασχόληση του στο ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ....	60
Πίνακας 42. Σημαντικότητα δραστηριοτήτων που προσφέρει το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.....	62
Πίνακας 54. Αποτελεσματικότητα και γενική άποψη για το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ....	65
Πίνακας 6. Έλεγχος Mann-Whitney της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το φύλο .....	82
Πίνακας 7. Περιγραφικά στοιχεία ελέγχου Mann-Whitney της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το φύλο .....	82
Πίνακας 8. Μέτρα θέσης και διασποράς του ελέγχου Mann-Whitney της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το φύλο.....	83
Πίνακας 9. Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς την ηλικία.....	83
Πίνακας 10. Έλεγχοι Levene’s της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς την ηλικία .....	83
Πίνακας 11. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς την ηλικία .....	84
Πίνακας 12. Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης.....	84
Πίνακας 13. Έλεγχοι Levene’s της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης.....	85
Πίνακας 14. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης.....	86
Πίνακας 18. Ανονα της συμβολής των δομών ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.....	86
Πίνακας 19. Έλεγχοι Levene’s της συμβολής των δομών ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.....	88



Πίνακας 22. T-test δυσκολίας ομαλής λειτουργίας λόγω συνεργασίας με τους γονείς ως προς το φύλο.....	89
Πίνακας 24. Απονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την ηλικία.....	90
Πίνακας 25. Έλεγχοι Levene’s των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την ηλικία.....	90
Πίνακας 26. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Απονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την ηλικία .....	92
Πίνακας 27. Απονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο.....	93
Πίνακας 28. Έλεγχοι Levene’s των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο.....	93
Πίνακας 29. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Απονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο.....	93
Πίνακας 30. Απονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ....	94
Πίνακας 31. Έλεγχοι Levene’s των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.....	94
Πίνακας 34. T-test της σημαντικότητας της συμμετοχής των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος ως προς το φύλο .....	95
Πίνακας 35. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου T-test της σημαντικότητας της συμμετοχής των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος ως προς το φύλο.....	96
Πίνακας 39. Απονα της κατάστασης του παιδιού μετά και κατά την διάρκεια απασχόλησης σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ....	96
Πίνακας 40. Έλεγχοι Levene’s της κατάστασης του παιδιού μετά και κατά την διάρκεια απασχόλησης σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.....	96

Πίνακας 43. T-test της σημαντικότητας δραστηριοτήτων αισθητικής στο ολόημερο σχολείο/Κ.Δ.Α.Π. ως προς το φύλο .....	97
Πίνακας 44. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου T-test της σημαντικότητας δραστηριοτήτων αισθητικής στο ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς το φύλο .....	98
Πίνακας 45. Kruskal-Wallis της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς την ηλικία.....	98
Πίνακας 46. Περιγραφικά στοιχεία ελέγχου. Kruskal-Wallis της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς την ηλικία .....	98
Πίνακας 47. Μέτρα θέσης και διασποράς του ελέγχου . Kruskal-Wallis της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς την ηλικία .....	99
Πίνακας 48. Ανονα της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο .....	99
Πίνακας 49. Έλεγχοι Levene's της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο.....	100
Πίνακας 50. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο .....	100
Πίνακας 51. Ανονα της σημαντικότητας δραστηριοτήτων ως προς την απασχόληση σε ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ....	101
Πίνακας 52. Έλεγχοι Levene's της σημαντικότητας δραστηριοτήτων ως προς την απασχόληση σε ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.....	102
Πίνακας 55. Ανονα της αποτελεσματικότητας και της γενικής άποψης των παιδιών για το ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ....	103
Πίνακας 56. Έλεγχοι Levene's της αποτελεσματικότητας και της γενικής άποψης των παιδιών για το ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.....	103

## Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση και η σύγκριση των απόψεων των γονέων για το Ολοήμερο Σχολείο και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.).

Αρχικά, το θεωρητικό μέρος πλαισιώνεται από την ανάλυση των δύο θεσμών και τη μεταξύ τους σύγκριση. Στη συνέχεια γίνεται ο ερευνητικός σχεδιασμός, στον οποίο ως εργαλείο για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο με 20 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Στην έρευνα συμμετείχαν 185 γονείς, τα παιδιά των οποίων φοιτούν σε μία ή και στις δύο δομές.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας το φύλο, η ηλικία και η εκπαίδευση φαίνεται ότι επηρεάζουν τις απόψεις των γονέων για το ολοήμερο σχολείο ή το Κ.Δ.Α.Π., στο οποίο φοιτά το παιδί τους. Συγκεκριμένα παρατηρείται διαφοροποίηση απόψεων στα δύο φύλα σε ότι αφορά τη συχνότητα με την οποία οι γονείς βοηθούν στη σχολική μελέτη, στη συνεργασία τους με τις δομές και στη συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του προγράμματος. Όσον αφορά στην ηλικία παρατηρούμε διαφορά στις απόψεις των γονέων σχετικά με τη βοήθεια που τους παρέχουν στη σχολική μελέτη, στην επισήμανση της ανεπαρκούς προετοιμασίας των μαθημάτων ως πρόβλημα για την ομαλή λειτουργία των δομών, στη συνεργασία με τους γονείς και στο ωράριο λειτουργίας. Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς τη βοήθεια στη σχολική μελέτη, προς την τοποθέτησή τους ότι η έλλειψη του εκπαιδευτικού προσωπικού αποτελεί πρόβλημα και ως προς τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την προετοιμασία των μαθημάτων, με τις δομές να παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη στατιστική διαφορά. Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τις δομές που επισκέπτονται τα παιδιά των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα αναδείχθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στη συμβολή της λειτουργίας των δομών, στη δήλωση για τη συμπεριφορά των μαθητών ως πρόβλημα καθώς και στην αποτελεσματικότητα των δύο δομών τόσο για τους γονείς, όσο και για τα ίδια τα παιδιά.

**Λέξεις – κλειδιά:** Ολοήμερο Σχολείο, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών

## Abstract

The purpose of this dissertation is to investigate and compare the views of parents about the All-Day School and the Centers for Creative Employment of Children.

To begin with, the theoretical section is framed by analysis of the two institutions and the comparisons between them. Following this, the research is done, which used a questionnaire comprising 20 closed-ended questions as a tool for data collection. The research involved 185 parents whose children attend one or both structures.

According to the results of the research gender, age and their own level of education seem to influence the parents' views on the all-day school or K.D.A.P., that their child attends. More specifically, there is a difference of opinion between men and women regarding the frequency with which parents assist in school study, in their cooperation with the structures and in their participation in the shaping of the program. There is also a statistical difference regarding the importance of aesthetic education. In terms of age, differences are observed in the views of parents regarding the support they provide in school study, pointing out the insufficient preparation of lessons as a problem for the smooth operation of structures, the cooperation with parents and the working hours. Regarding the educational level of the parents, a statistically significant difference was observed with respect to help with school study, in their position regarding whether the lack of teaching staff is a problem. The preparation of lessons in structures gave the largest statistical difference. Finally, the results of the research showed significant differences between the structures attended by the children of the participants. More specifically, statistically significant differences emerged concerning the contribution of the operation of the structures, in the statement about the behavior of the students as a problem as well as in the effectiveness of both structures for each the parents and the children themselves.

**Key-words:** All-day School, Creative Employment Centers for Children

## Εισαγωγή

Με την πάροδο των χρόνων οι απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, τόσο σε κοινωνικό επίπεδο όσο και σε μορφωτικό, έκαναν επιτακτική την ανάγκη ύπαρξης δομών που θα συνέβαλαν με τον τρόπο τους στη διευκόλυνση και στην ομαλή εξέλιξη της καθημερινότητας των ανθρώπων. Βασικό στοιχείο αποτέλεσε η ανάγκη των ατόμων για περισσότερες ώρες απασχόλησης στον εργασιακό τους χώρο, ώστε να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά και στην ανάγκη προσωπικής βελτίωσης. Όπως αναφέρεται στον Οδηγό του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου (2008), ο θεσμός της οικογένειας αλλάζει με την πάροδο του χρόνου, με τις μονογονεϊκές οικογένειες καθώς και τις άγαμες μητέρες να κάνουν όλο και πιο έντονη την παρουσία τους και να αυξάνουν τον αριθμό των γυναικών που εισέρχονται στην αγορά εργασίας όλο και περισσότερο (Αλευριάδου κα., 2008). Τα δεδομένα αυτά έρχονται σε σύγκρουση με τον θεσμό της οικογένειας, καθώς οι γονείς για να ανταπεξέλθουν θα πρέπει να θυσιάσουν χρόνο από τα παιδιά τους, τα οποία με τη σειρά τους είναι αναγκασμένα να μεγαλώνουν και να εκπληρώνουν τις σχολικές εργασίες μόνα τους. Αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες, αναγνωρίζοντας την ανάγκη διασφάλισης της φύλαξης των παιδιών, καθώς και της διασφάλισης ίσων ευκαιριών στη γνώση, εφάρμοσαν διάφορα πολιτικά προγράμματα, τα οποία οδήγησαν στην εμφάνιση του θεσμού της ολοήμερης εκπαίδευσης, δηλαδή στην επέκταση του σχολικού χρόνου (Martins, Vale & Mouraz, 2017).

Τα κοινοτικά προγράμματα αναφέρονται στην αλληλεπίδραση και στην αλληλεξάρτηση της οικογένειας, του σχολείου και της κοινότητας (Decker et al., 2005). Τα μετασχολικά προγράμματα είναι αρκετά διαδεδομένα σε παγκόσμιο επίπεδο και εμφανίζονται με τον όρο After School Programs (ASPs), όρος που περιγράφει τη συμμετοχή των παιδιών σε διάφορες εποπτευόμενες δραστηριότητες, η οποία είναι εθελοντική (Mahoney et al., 2005). Το όραμα των ASPs είναι σαφές με την επιλογή εκπαιδευτικών που είναι υπεύθυνοι για την ικανοποίηση των αναγκών των ωφελούμενων παιδιών (Kleinert et al., 2007· Mahoney, et. al., 2005· U.S. Department of Education, 2000). Συγκεκριμένα, σε πολλές χώρες έχουν γίνει έρευνες που αναδεικνύουν τη σημαντικότητα του συγκεκριμένου θεσμού, καθώς οι γονείς μπόρεσαν με αυτόν τον τρόπο να εξασφαλίσουν ένα ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά τους μετά το πέρας του σχολικού ωραρίου (Marshall et al., 1997).

Ο όρος «ολοήμερη εκπαίδευση» περιλαμβάνει όλες τις μορφές των εκπαιδευτικών στόχων, δηλαδή δραστηριότητες και προγράμματα, που επικεντρώνονται στην κοινωνική, συναισθηματική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη των παιδιών και είναι παιδαγωγικά δομημένες με τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνουν τους συμμετέχοντες στη διαδικασία της μάθησης (Ludwig et al., 2013).

Σύμφωνα με τον Tràn Thị Bích Liểu (2014), σκοπός της ολοήμερης εκπαίδευσης είναι τα παιδιά να αποκτήσουν βασικές γνώσεις και δεξιότητες, ανεξαρτήτως φύλου, ιστορικού, οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής αποδοχής. Το συγκεκριμένο μοντέλο θεωρείται αποτελεσματικό, καθώς διασφαλίζει την καλύτερη ποιότητα εκπαίδευσης μέσω της αύξησης του χρόνου μάθησης με την επέκταση της σχολικής ημέρας. Στην ολοήμερη εκπαίδευση οι μαθητές μένουν στο σχολείο όλη την ημέρα και το σχολικό ωράριο επεκτείνεται μέχρι το απόγευμα με σκοπό να βελτιωθούν οι επιδόσεις των μαθητών. Επιπλέον προσφέρεται γεύμα στους μαθητές ώστε να ενισχύσουν την υγεία και να καλύψουν τις διατροφικές τους ανάγκες. Η ολοήμερη εκπαίδευση δεν περιορίζεται μόνο στην ενισχυτική διδασκαλία, αλλά οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν και σε άλλες δραστηριότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Η επιτυχία της διασφαλίζεται μόνο με την ενεργή συμμετοχή των παιδιών, τα οποία συνεργάζονται και αναπτύσσουν τόσο τα πνευματικά όσο και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά τους.

Στην Ελλάδα η ολοήμερη εκπαίδευση πήρε υπόσταση μέσω των ολοήμερων σχολείων και μέσω των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.). Στη χώρα μας τα ολοήμερα σχολεία περιλαμβάνουν δραστηριότητες που αφορούν τη μελέτη των μαθημάτων της επόμενης μέρας και τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών. Στον τομέα της δημιουργικής απασχόλησης συμμετέχουν και τα Κ.Δ.Α.Π., τα οποία είναι αρκετά διαδεδομένα κυρίως κατά τα τελευταία χρόνια. Παρ' ότι ο θεσμός υπάρχει στη χώρα μας από το 1996, οι έρευνες που έχουν γίνει για το συγκεκριμένο είδος κοινοτικού προγράμματος είναι περιορισμένες.

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία επιχειρεί να ενισχύσει την υπάρχουσα βιβλιογραφία σχετικά με την ελληνική πραγματικότητα αξιοποιώντας τις απόψεις των γονέων για τα δύο συγκεκριμένα μετασχολικά προγράμματα και πραγματοποιώντας μια συγκριτική μελέτη. Πιο συγκεκριμένα έχει ως βασικό στόχο της τη διερεύνηση των αντιλήψεων των γονέων σχετικά με το ολοήμερο σχολείο και με τα Κέντρα Δημιουργικής

Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.). Αναλυτικότερα θα γίνει μια συγκριτική προσέγγιση με σκοπό να αναδυθούν, να αναλυθούν και να συγκριθούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τα παραπάνω μετασχολικά προγράμματα σύμφωνα με τους γονείς, των οποίων τα παιδιά συμμετέχουν στις συγκεκριμένες δομές, και να γίνει μια λεπτομερής αξιολόγηση των θεσμών αυτών από τους βασικούς ωφελούμενους, δηλαδή από τους γονείς. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει μία προσπάθεια ποσοτικής αποτίμησης των απόψεων των γονέων για το ολόημερο σχολείο και για τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών.

Ακόμα στην παρούσα διπλωματική διατριβή θα διενεργηθεί ανάλυση των ερευνητικών ευρημάτων που υπάρχουν τόσο στην ελληνική, όσο και στη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με τα οφέλη των συγκεκριμένων θεσμών κυρίως για την οικογένεια. Η έρευνα που θα πραγματοποιηθεί, μέσω της χρήσης και ανάλυσης ερωτηματολογίων, θα μας οδηγήσει σε ουσιαστικά συμπεράσματα σχετικά με το μέγεθος της συνεισφοράς των συγκεκριμένων μετασχολικών προγραμμάτων στα παιδιά και στους γονείς.

## A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

### 1. Ο θεσμός του Ολοήμερου σχολείου

#### 1.1 Η έννοια του ολοήμερου σχολείου

Το ολοήμερο σχολείο αποτελεί μία καινοτομία, η οποία περιλαμβάνει μεθόδους και γνωστικά αντικείμενα με σκοπό οι μαθητές και οι οικογένειές τους να ικανοποιήσουν τις όποιες ανάγκες έχουν δημιουργηθεί. Είναι ένας θεσμός που δημιουργήθηκε για να βοηθήσει στη νέα κοινωνική πραγματικότητα και στις νέες παιδαγωγικές ανάγκες που έχουν προκύψει. Αποτελεί ένα χώρο συνύπαρξης παιδιών διαφορετικών πολιτισμών, επιπέδου γνώσεων, κοινωνικών κύκλων και ηλικιών με σκοπό την αντιστάθμιση των ανισοτήτων που δημιουργούνται καθημερινά στο σχολικό και εξωσχολικό περιβάλλον. Ο όρος «ολοήμερο σχολείο» αναφέρεται στη χρονική επιμήκυνση του σχολικού ωραρίου σε ώρες μετά τη λήξη του υποχρεωτικού ωρολογίου προγράμματος. Στις ώρες αυτές οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν γνώσεις και ερεθίσματα, τα οποία βοηθούν στη βελτίωση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς τους και δεν περιορίζονται μόνο στο σχολικό περιβάλλον, αλλά μπορούν να κατακτηθούν και εκτός αυτού (Βρεττός, 2002).

Στόχος του ολοήμερου σχολείου αποτελεί η δημιουργική απασχόληση των παιδιών μετά το πέρας του σχολικού ωραρίου, προσφέροντας σε αυτά φύλαξη, σημαντική πτυχή κυρίως για τους εργαζόμενους γονείς, αλλά και βοήθεια στα μαθήματα, απαλλάσσοντας τους γονείς από το οικονομικό βάρος για ενισχυτική διδασκαλία, καθώς όλες οι εργασίες των παιδιών ολοκληρώνονται στη διάρκεια του ολοήμερου σχολείου (Αρkitσαίος, 2005: 43-44). Οι ίσες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και για τα δύο φύλα αποτελούν σκοπό του ολοήμερου σχολείου, καθώς το ίδιο επιτρέπει στους γονείς να εκπληρώνουν τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις χωρίς το άγχος των παιδιών (Θωίδης & Χανιωτάκης, 2018). Οι αυξανόμενες κοινωνικές και οικονομικές απαιτήσεις καθιστούν την ύπαρξη τέτοιων δομών ουσιαστική και αναγκαία.

Σημαντικό χαρακτηριστικό του συγκεκριμένου σχολείου αποτελεί το πρόγραμμα δραστηριοτήτων, το οποίο είναι προσαρμοσμένο έτσι ώστε να εστιάζει στις κλίσεις των μαθητών με στόχο την απόκτηση επιπλέον κινήτρων για μάθηση. Τα προγράμματά του είναι δομημένα με τέτοιο τρόπο ώστε να απασχολούν δημιουργικά τα παιδιά, εντάσσοντας, εκτός από την ενισχυτική διδασκαλία, που αποτελεί έναν από τους βασικούς



λόγους ύπαρξής του, αθλητικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες, καθώς και δραστηριότητες που σχετίζονται με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, οι οποίες ψυχαγωγούν και εκπαιδεύουν τα παιδιά σε διάφορους τομείς, αλλά είναι χρονικά περιορισμένες κατά τη διάρκεια του υποχρεωτικού ωρολογίου προγράμματος. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά καθιστούν το σχολείο πιο ελκυστικό, καθώς οι μαθητές αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, διαμορφώνοντας κοινές εμπειρίες και αποκτούν βιώματα ακόμα και με τους εκπαιδευτικούς (Αθανασιάδης, 2007: 28-31, Δεμίρογλου, 2005: 50-52). Η σημασία επομένως του ολοήμερου σχολείου τόσο για το ίδιο το παιδί, όσο και για την οικογένειά του είναι ιδιαίτερα μεγάλη, εφόσον η δημιουργική απασχόληση και η βοήθεια στη μελέτη των σχολικών μαθημάτων οδηγούν στην ενίσχυση των ικανοτήτων των παιδιών και στη μείωση των εξόδων και του άγχους των γονέων (Everard & Morris, 1996: 51-54).

Όπως αναφέρουν οι Θωίδης & Χανιωτάκης (2018), υπάρχουν δύο μοντέλα και τύποι ολοήμερου σχολείου:

- Ανεξάρτητα και ενσωματωμένα μοντέλα
- Κλειστά και ανοιχτά ολοήμερα σχολεία

Στα ανεξάρτητα ολοήμερα σχολεία η πρωινή ζώνη δεν σχετίζεται με τη μεταμεσημβρινή, με τη δεύτερη να διαφοροποιείται στην προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη μέρα και στο γεγονός ότι πραγματοποιούνται διάφορες ελεύθερες δραστηριότητες.

Αντίθετα, στο μοντέλο των ενσωματωμένων ολοήμερων σχολείων παρατηρείται η σύνδεση μεταξύ πρωινής και μεταμεσημβρινής ζώνης, οι οποίες λειτουργούν με ένα ενιαίο πρόγραμμα. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ο παιδαγωγικός προσανατολισμός.

Τα κλειστά ολοήμερα σχολεία έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, καθώς υποχρεώνουν τους μαθητές σε παρακολούθηση μαθημάτων μέχρι τις απογευματινές ώρες. Υποστηρίζουν την εναλλαγή διδασκαλίας και δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου και την ενισχυτική διδασκαλία και δίνουν έμφαση στη μέθοδο των projects.

Από την άλλη μεριά στα ανοιχτά ολοήμερα σχολεία η υποχρεωτική παρακολούθηση λήγει μετά το πέρας της πρωινής ζώνης και ακολουθεί η μεταμεσημβρινή, το πρόγραμμα

της οποίας είναι προαιρετικό και η επιλογή παρακολούθησης ανήκει στο παιδί και στην οικογένειά του. Ο συγκεκριμένος τύπος ολοήμερου σχολείου υποστηρίζει τις ελεύθερες δραστηριότητες, τη μελέτη και την εκπλήρωση των κατ' οίκον εργασιών, τη σίτιση, το παιχνίδι και διάφορα μαθήματα επιλογής για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

Σύμφωνα με τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι στο μοντέλο των ανεξάρτητων ολοήμερων σχολείων εμπεριέχεται ο κλειστός τύπος τους, ενώ το μοντέλο των ενσωματωμένων συνδέεται με τα ανοιχτού τύπου ολοήμερα σχολεία (Θωίδης & Χανιωτάκης, 2007: 89).

Το ολοήμερο σχολείο υποστηρίζει τρεις σχολικές ζώνες. Την πρωινή ζώνη (7:00 – 8:00), στην οποία γίνεται η προσέλευση των μαθητών και η λειτουργία της επηρεάζεται από τον αριθμό τους, καθώς απαιτεί τη συμμετοχή δέκα τουλάχιστον μαθητών, ο αριθμός των οποίων δεν θα υπερβαίνει τους είκοσι πέντε, και οι οποίοι θα πρέπει να παρακολουθούν και το ολοήμερο πρόγραμμα. Τη μεσημβρινή ζώνη (8:00 – 12:35 ή 14:00), στην οποία γίνεται η λειτουργία του κανονικού σχολικού προγράμματος και τη μεταμεσημβρινή ζώνη ή απογευματινή ( 12:35 ή 14:00 – 16:15), στην οποία ουσιαστικά πραγματοποιείται το ολοήμερο πρόγραμμα. Στην απογευματινή ζώνη ο ελάχιστος αριθμός παιδιών που μπορούν να συμμετάσχουν ώστε να λειτουργήσει το ολοήμερο πρόγραμμα είναι δεκαπέντε μαθητές.

## 1.2 Ιστορική αναδρομή

Σαν ιδέα το ολοήμερο σχολείο υπήρχε ήδη από τον 17ο αιώνα. Πιο συγκεκριμένα πρώτος ο Comenius εισήγαγε ένα νέο ολοήμερο πρόγραμμα, το οποίο φυσικά δεν είχε την ίδια μορφή με τη σημερινή. Πέρα από αυτό όμως υπήρχαν και κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Αναλυτικότερα αμέσως μόλις ολοκληρωνόταν το πρωινό πρόγραμμα τα παιδιά επέστρεφαν για ξεκούραση και για σίτιση στο σπίτι τους και στη συνέχεια επανέρχονταν στο σχολείο με σκοπό τη συνέχεια των μαθημάτων τους. Αυτή η μορφή του σχολείου εφαρμόστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό στην Ευρώπη, αφού στόχο της είχε την άμεση κάλυψη των βασικών αναγκών της συγκεκριμένης κοινωνίας. Η εφαρμογή των ολοήμερων σχολείων σε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτός από την Ελλάδα και από την Πορτογαλία, ξεκίνησε κατά τη δεκαετία του 1950, κυρίως για να μπορέσει να

ανταποκριθεί στον κοινωνικο-πολιτικό χαρακτήρα που είχε η εκπαίδευση (Σουσαμίδου, 2004: 17-20).

Στην Ελλάδα από το 1880 ξεκίνησε να λειτουργεί το σχολείο σε πρωινή, αλλά και σε απογευματινή ζώνη. Πιο συγκεκριμένα ξεκινούσε στις 8:00 το πρωί μέχρι και τις 12:00, οπότε διακόπτονταν τα μαθήματα για μία ώρα και συνεχίζονταν μέχρι και τις 4:30. Το συγκεκριμένο σχολείο διαμορφώθηκε σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα, ενώ το πρόγραμμα του ήταν το ακόλουθο. Εκτός από τα ακαδημαϊκά μαθήματα μέσα σε αυτό τα παιδιά διδάσκονταν καλλιγραφία, χειροτεχνία, χορό, γνωστικές και φυσικές εκδρομές. Αυτή η μορφή της ολόημερης εκπαίδευσης ίσχυσε μέχρι και τη δεκαετία του '60, αφού στη συνέχεια, εξαιτίας των απαιτήσεων που είχαν οι εργαζόμενοι γονείς, άρχισαν να δημιουργούνται τα Τμήματα Δημιουργικής Απασχόλησης. Τα τμήματα αυτά ξεκίνησαν κυρίως προς τα τέλη της δεκαετίας του '80, μετά από προσπάθειες του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων να μπορέσουν να εξασφαλίσουν στα παιδιά τους μία σωστή και πιο ολοκληρωμένη αγωγή και παιδεία, μέσα σε ένα ασφαλές περιβάλλον τις ώρες που εκείνοι δεν ήταν μαζί τους. Ήταν μία μη κρατική εκπαίδευση, εφόσον οι δάσκαλοι προσλαμβάνονταν από τους ίδιους τους γονείς με δικά τους έξοδα (Κυρίδης κ.α., 2006: 22-23).

Τα συγκεκριμένα τμήματα ήταν πολύ σημαντικά για την Ελληνική εκπαίδευση, αφού διαμόρφωσαν ένα πολύ ευχάριστο χώρο ψυχαγωγίας και μάθησης, ο οποίος χαρακτηριζόταν από μεγάλη ευελιξία και ήταν απαλλαγμένος από τις κρατικές παρεμβάσεις. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο η πολιτεία δεν έμεινε αδρανής και έτσι κατά το σχολικό έτος 1994-1995 με την απόφαση Φ.13/1155/Γ1/15-9-994 ξεκίνησαν τη λειτουργία τους κάποια δοκιμαστικά προγράμματα για τη δημιουργική απασχόληση, που λειτουργούσαν συγχρόνως με τα τμήματα που είχαν δημιουργήσει οι γονείς. Πιο συγκεκριμένα ξεκίνησαν τη δοκιμαστική λειτουργία τους 322 δημοτικά σχολεία, που περιλάμβαναν προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης σε κάποιες οικονομικά και κοινωνικά πιο ασθενείς περιοχές. Στα συγκεκριμένα προγράμματα, πέρα από την κοινωνική μέριμνα, επιδιωκόταν και η ελεύθερη έκφραση και δημιουργία των παιδιών καθώς και η προστασία του δικαιώματος που είχαν οι γονείς στην εργασία. Τα προγράμματα της δημιουργικής απασχόλησης δεν ήταν ίδια με τα τμήματα που είχαν ιδρύσει οι ίδιοι οι γονείς όσον αφορά στη χρηματοδότηση τους, αφού την αναλάμβανε το

κράτος, στο ελεγκτικό όργανο, που ήταν το ΥΠΕΠΘ, και στον χώρο λειτουργίας τους, ο οποίος ήταν ο χώρος του κανονικού σχολείου (Κόπτης, 2005: 18-19).

Τελικά το 1997 θεσπίστηκε το ολοήμερο Δημοτικό σχολείο με τον Νόμο 2525 και αμέσως λειτούργησαν σε όλη την Ελλάδα 1000 «Δημοτικά Ολοήμερα Διευρυμένου Ωραρίου», όπως ονομάζονταν, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι κατά το σχολικό έτος 1999-2000 ο αριθμός τους έγινε διπλάσιος. Πιο συγκεκριμένα τα ολοήμερα αυτά ήταν «Ανοιχτά ολοήμερα σχολεία». Το πρόγραμμά τους ήταν υποχρεωτικό, αλλά και δεσμευτικό για τους μαθητές μόνο κατά τη διάρκεια της μεσημβρινής ζώνης. Μετά από αυτή τη ζώνη έμεναν προαιρετικά μόνο όσα παιδιά ήθελαν να συμμετάσχουν στη μετα-μεσημβρινή ζώνη και ασχολούνταν κυρίως με τα μαθήματα της επόμενης μέρας και με δραστηριότητες που οργάνωναν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί (Δεμίρογλου, 2010: 41-42).

Μέσα στο πλαίσιο της προσπάθειας που έγινε για να αναβαθμιστεί ο τομέας της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα κατά τα έτη 2007-2013 συμμετείχε στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ με στόχο μέσα από τη χρηματοδότηση στον εκπαιδευτικό τομέα να αναδειχθεί το τετράπτυχο «Ανάπτυξη-Ανταγωνιστικότητα-Εκπαίδευση-Απασχόληση» στον χώρο της παιδείας. Εδώ λοιπόν το ζητούμενο ήταν να δοθεί στους πολίτες μία εκπαίδευση, που θα χαρακτηριζόταν από υψηλή ποιότητα. Πιο συγκεκριμένα το σχολείο αυτό ονομάστηκε «Νέο Σχολείο», τονίζοντας κυρίως τον ολοήμερο χαρακτήρα του και αναδεικνύοντας την ύπαρξη της ανάγκης να υπάρξει ολόπλευρη ολοκλήρωση των μαθητών, ώστε να γίνουν μελλοντικά σκεπτόμενοι και μορφωμένοι άνθρωποι (Κόπτης, 2005: 19).

Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν άρχισε η πιλοτική εφαρμογή προγραμμάτων μέσα στο Νέο Σχολείο. Κατά το σχολικό έτος 2010-2011 800 ολοήμερα δημοτικά σχολεία λειτούργησαν με βάση το ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Για να υλοποιηθεί αυτό το πρόγραμμα επιλέχθηκαν σχολεία από όλη την Ελλάδα. Το ημερήσιο πρόγραμμα τους διέφερε από το πρόγραμμα των υπολοίπων ολοήμερων σχολείων. Ξεκινούσε στις 7:00 και ολοκληρωνόταν στις 5:00, χωρίς όμως να είναι όλο υποχρεωτικό. Χωριζόταν σε τρεις ζώνες: α) την πρωινή προαιρετική ζώνη, β) την ολοήμερη προαιρετική ζώνη και γ) την απογευματινή προαιρετική ζώνη. Επιδιωκόταν κυρίως να υλοποιούνται ελεύθερες δραστηριότητες, να ενισχύεται η πολυγλωσσία και η φιλιαναγνωσία των παιδιών και να προετοιμάζονται εξ ολοκλήρου για την επόμενη μέρα. Έτσι

απαλλάσσονταν οι γονείς από το βαρύ πρόγραμμα και από τις εξωσχολικές δαπάνες που σχετίζονταν με το διάβασμα των παιδιών τους (Κόππης, 2005: 18-19).

### 1.3 Θεσμικό Πλαίσιο ολοήμερου σχολείου

Δύο είναι τα βασικά θεσμικά πλαίσια που υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα και που αφορούσαν το Ολοήμερο Δημοτικό σχολείο. Το πρώτο ήταν αυτό που εκφράστηκε μέσα από τον Νόμο 2525/Φ.Ε.Κ.188/23-9-1997 και από την Υπουργική Απόφαση με αριθμό πρωτοκόλλου Φ.13.1/767 κατά της Γ1/884/3-9-1998. Το δεύτερο αποτελούσε αναβάθμιση του πρώτου και στηρίχθηκε στην αντίστοιχη Υπουργική Απόφαση Φ.Ε.Κ. 1471/22-11-2002 και σε δύο ακόμα εγκύκλιους που είχαν αριθμούς πρωτοκόλλου Φ.13.1/885/88609/Γ1/3-9-2002 και Φ. 50/57/26650/Γ1/17-3-2003.

Με βάση λοιπόν το πρώτο από αυτά τα δύο θεσμικά πλαίσια, λόγω των πολλών παιδαγωγικών, αλλά και κοινωνικών αναγκών, η πολιτεία πήρε την απόφαση να ψηφίσει τον νόμο 2525/1997, με τον οποίο εισήχθη ο θεσμός του Ολοήμερου σχολείου, Δημοτικού και Νηπιαγωγείου, κάτι που συνέβαλε ουσιαστικά στην επίτευξη του στόχου που είχε θέσει το Υπουργείο Παιδείας, να αναβαθμίσει ποιοτικά την παρεχόμενη εκπαίδευση. Πέρα από αυτό σκοπός του ολοήμερου σχολείου στην Ελλάδα με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2525/1997 είναι:

- α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκόμενων μαθημάτων,*
- β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης μέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης*
- γ) η προαιρετική εφαρμογή ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.*

Χαρακτηριστικό είναι ότι το αμέσως επόμενο έτος ιδρύθηκαν 1000 τμήματα για δημιουργικές δραστηριότητες και ξεκίνησαν να εφαρμόζονται 28 πιλοτικά ολοήμερα σχολεία, που στόχο είχαν να βελτιώσουν τις παραδοσιακές μορφές οργάνωσης της διδασκαλίας, να εισάγουν νέα γνωστικά αντικείμενα και να περιορίσουν την παραπαιδεία και την εκπαιδευτική ανισότητα. Από την πλευρά της υλικοτεχνικής υποδομής τα πιλοτικά αυτά σχολεία πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις για να εδραιωθεί μία ζωντανή και

ενδιαφέρουσα διδασκαλία και να ομαλοποιηθεί η σχολική ζωή (Θωίδης & Χανιωτάκης, 2018).

Από αυτό το σημείο και στη συνέχεια το Υπουργείο Παιδείας και η Πολιτεία, μέσω της έκδοσης συμπληρωματικών διατάξεων και ενημερωτικών συγγραμμάτων, προσπάθησαν να καθορίσουν με ακόμα πιο συγκεκριμένο τρόπο την πορεία που θα ακολουθούσε το ολόημερο σχολείο. Η συγκεκριμένη απόπειρα ξεκίνησε από το ενημερωτικό κείμενο του Υπουργείου Παιδείας που είχε τίτλο «Εκπαίδευση 2000», που εκδόθηκε το 1997. Σε αυτό έγινε μία πρώτη προσπάθεια να οριστεί το Πλαίσιο οργάνωσης και εβδομαδιαίου προγράμματος του ολόημερου Δημοτικού. Σύμφωνα λοιπόν με το ίδιο το δημοτικό σχολείο βαθμιαία θα έπρεπε να λειτουργεί και ως ολόημερο και να προσφέρει στους μαθητές υποχρεωτικά όλα τα μαθήματα που προβλέπονται με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα και προαιρετικά τη μελέτη των μαθημάτων της επόμενης μέρας και τη δημιουργική απασχόληση με πλήθος δραστηριοτήτων. Πέρα από αυτό θα έπρεπε να περιλαμβάνουν και προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας για τα παιδιά που έχουν μαθησιακές δυσκολίες (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 1997). Ακολούθως τον Σεπτέμβριο του 1998 εκδόθηκε η πρώτη εγκύκλιος που είχε ως θέμα της την αρχική εφαρμογή της εκπαιδευτικής καινοτομίας «Ολόημερο Δημοτικό Σχολείο-Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου» το σχολικό έτος 1998-1999. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Νόμου 2525/1997 προαναγγέλθηκε εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας η ίδρυση και λειτουργία 1000 δημοτικών ολόημερων σχολείων. Για την ένταξη ενός σχολείου στο ολόημερο πρόγραμμα λαμβάνονταν υπόψη οι οικονομικές και οι κοινωνικές συνθήκες των περιοχών. Για πρώτη φορά έγινε επίσημα λόγος σε ένα νομικό έγγραφο για την κοινωνική διάσταση, αλλά και για την αναγκαιότητα που είχε το ολόημερο σχολείο. Στη συγκεκριμένη εγκύκλιο παρουσιάστηκε και ο τρόπος λειτουργίας του προγράμματος κάθε τμήματος του Ολόημερου Δημοτικού Σχολείου-Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου, οι δραστηριότητες που θα πραγματοποιούνταν καθώς και οι προϋποθέσεις για την ίδρυση και τη λειτουργία τέτοιων τμημάτων. Το ωράριο ήταν για την πρωινή ζώνη 7:00 με 8:00 και για την απογευματινή 12:00 με 4:00 ή 4:30.

Με βάση την εγκύκλιο αυτής της Υπουργικής Απόφασης τα τμήματα με δημιουργικές δραστηριότητες που λειτουργούσαν στο Ολόημερο Δημοτικό Σχολείο-Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου αποσκοπούσαν να εκπληρώσουν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Να βοηθήσουν τα σχολεία, αλλά και την οικογένεια να ανταποκριθούν επιτυχώς στην αγωγή, στην εκπαίδευση και στην υγεία των παιδιών.
- Να διευρύνουν τις παρεμβάσεις της κοινωνικής παρέμβασης των σχολικών μονάδων και να δημιουργήσουν όλες τις προϋποθέσεις για ένα άνοιγμα του σχολείου προς την κοινωνία και προς τον πολιτισμό.
- Να εξασφαλίσουν κατάλληλους όρους και δυνατότητες για να παρασχεθούν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση σε κάθε παιδί (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 1998).

Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις αυτές προσδιορίστηκαν και οι επιμέρους στόχοι που είχε το ολοήμερο σχολείο, που διακρίθηκαν σε παιδαγωγικούς και σε κοινωνικούς. Στους παιδαγωγικούς στόχους συμπεριλήφθηκαν ο εμπλουτισμός του αναλυτικού προγράμματος με νέες δραστηριότητες και νέα γνωστικά αντικείμενα, η ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας, η ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας μέσα στον χώρο του σχολείου, η παροχή ενισχυτικής διδασκαλίας στο ολοήμερο σχολείο και ο περιορισμός των σχολικών αποτυχιών. Όσον αφορά στους κοινωνικούς στόχους εδώ προτεραιότητα δόθηκε στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, στην κάλυψη των αναγκών της εργαζόμενης μητέρας, στην παροχή διαπολιτισμικής αγωγής και στην ύπαρξη μαθητικής ομάδας μέσα στο ολοήμερο σχολείο (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 1998).

Το σχολικό έτος 2002-2003 ήταν σημείο καμπής για την εξέλιξη του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας του ολοήμερου δημοτικού σχολείου. Η εκπαιδευτική πολιτική επικεντρώθηκε κυρίως στη βελτίωση, στη διεύρυνση, αλλά και στον εκσυγχρονισμό του θεσμού των σχολείων διευρυμένου ωραρίου, τα οποία άλλαξαν ονομασία και ονομάστηκαν Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία Προαιρετικού Χαρακτήρα. Το πλαίσιο οργάνωσης και των 28 πιλοτικών ολοήμερων δημοτικών σχολείων παρέμεινε το ίδιο με μόνη διαφορά ότι μετονομάστηκαν σε Πειραματικά Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία ή αλλιώς Σχολεία Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης (Σ.Ε.Π.Π.Ε.). Ήταν ένας τύπος ολοήμερου Δημοτικού σχολείου με στόχο τη δοκιμαστική εφαρμογή μεθόδων διδασκαλίας, διαδικασιών αξιολόγησης των αναλυτικών και ωρολογίων προγραμμάτων και δοκιμαστικής χρήσης διδακτικών βιβλίων και εποπτικών μέσων διδασκαλίας, έτσι ώστε να φανούν όλα τα οφέλη που προκύπτουν για τα παιδιά που συμμετέχουν στα προγράμματα του ολοήμερου (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2004).

Μέχρι και τη σχολική χρονιά 2007-2008 λειτούργησαν δύο τύποι ολοήμερων δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα. Ο πρώτος ήταν τα Προαιρετικά Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία, των οποίων η παρακολούθηση δεν είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα για τα παιδιά που φοιτούσαν σε αυτά, και ο δεύτερος ήταν τα 28 Πειραματικά Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία, τα οποία ήταν υποχρεωτικής φοίτησης. Η αλλαγή που πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στον προηγούμενο τύπο του σχολείου διευρυμένου ωραρίου και στον αντίστοιχο του προαιρετικού ολοήμερου δημοτικού σχολείου δεν αφορούσε απλά και μόνο τις προθέσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής να αποκαλεί το δεύτερο ολοήμερο. Αντίθετα το προαιρετικό ολοήμερο Δημοτικό σχολείο διαφοροποιήθηκε όσον αφορά στους στόχους του, στην κατανομή χρόνου, στο ωρολόγιο πρόγραμμα και στο πρόγραμμα σπουδών. Αυτή η διαφοροποίηση ξεκίνησε το 2002 με την σχετική Υπουργική Απόφαση και στη συνέχεια με τη διανομή της στις διευθύνσεις της εκπαίδευσης, αλλά και στις σχολικές μονάδες. Χαρακτηριστικό είναι ότι καταργήθηκε η παράγραφος της Υπουργικής Απόφασης του 1998 με βάση την οποία η λειτουργία του σχολείου ήταν μόνο για παιδιά των οποίων και οι δύο γονείς εργάζονταν. Για πρώτη φορά επιπλέον υπήρξε πρόβλεψη για την παιδαγωγική αξιοποίηση και του απογευματινού χρόνου μέσα από την παροχή ενός προγράμματος σπουδών που αφορούσε την αγγλική γλώσσα, τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση, τα εικαστικά, τη θεατρική αγωγή, τη μουσική, τον χορό και τον αθλητισμό (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2003β). Από το 2000 εντάχθηκαν επίσημα στο προσωπικό των ολοήμερων σχολείων και εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων, ενώ ορίστηκε ως υπεύθυνος δάσκαλος αυτός, ο οποίος τις περισσότερες φορές ήταν και υποδιευθυντής του ημερήσιου προγράμματος. Ο απογευματινός κύκλος ήταν προαιρετικού χαρακτήρα, αλλά και υποχρεωτικός για όσους μαθητές τον επέλεγαν.

Με βάση το συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο παρατηρήθηκε ότι κατά τα σχολικά έτη 2002-2003 και 2003-2004 λειτούργησαν 2.600 και 3.611 ολοήμερα δημοτικά σχολεία αντίστοιχα, που κάλυψαν κάθε περιοχή της χώρας, από τα μεγάλα αστικά κέντρα μέχρι και τις πιο απομακρυσμένες περιοχές. Κατά την επόμενη σχολική χρονιά, 2005-2006, λειτούργησαν ακόμα 4.073 ολοήμερα δημοτικά σχολεία σε σύνολο 5753 μονάδων. Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό τους άγγιξε το 71%. Τα τρία τέταρτα λοιπόν περίπου των σχολικών μονάδων της επικρατείας λειτουργούσαν ως ολοήμερα δημοτικά σχολεία (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2006).



Με βάση την Εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με θέμα τη «Λειτουργία των δημοτικών σχολείων για το σχολικό έτος 2021-2022» σχετικά με το ολόημερο πρόγραμμα ισχύουν τα ακόλουθα. Σε Δημοτικά σχολεία 6/θ και πάνω για να μπορέσει να λειτουργήσει Ολοήμερο πρόγραμμα και πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να εγγραφούν τουλάχιστον 14 μαθητές και μαθήτριες σε κάθε διδακτική ώρα. Για σχολικές μονάδες που είναι 4/θ ή 3/θ ο αριθμός των μαθητών και των μαθητριών που χρειάζονται για να λειτουργήσει το Ολοήμερο πρόγραμμα είναι 10 για κάθε διδακτική ώρα. Σε περίπτωση που ο αριθμός των μαθητών είναι μικρότερος από 14 για την πρώτη περίπτωση και από 10 για τη δεύτερη τότε με την απόφαση του εκάστοτε Διευθυντή Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τίθεται σε αναστολή η λειτουργία του συγκεκριμένου τμήματος. Μέσα στο πρώτο πενθήμερο κάθε μήνα με ευθύνη και πάλι του Διευθυντή ή του Προϊσταμένου της σχολικής μονάδας θα πρέπει να συντάσσεται μία αναλυτική κατάσταση με τους μαθητές και τις μαθήτριες του Ολοήμερου προγράμματος σύμφωνα με το ΠΔ 79/2017, άρθρο 11 κεφ. Α' παρ. 16 όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 23, ν. 4559/2018 (Α' 142), (ΥΑ 69345/Δ1/2-5-2018 ΑΔΑ: 6Β114653ΠΣ-23Φ).

Εάν οι μαθητές και οι μαθήτριες κάνουν 15 συνεχόμενες απουσίες, οι οποίες δεν έχουν δικαιολογηθεί με ιατρική γνωμάτευση, τότε πρέπει να διακοπεί η φοίτηση τους στο Ολοήμερο πρόγραμμα. Το ίδιο θα συμβεί εάν ο ίδιος ο γονέας ή ο κηδεμόνας ζητήσει κάτι τέτοιο ή αν δεν έχει προχωρήσει στην επικαιροποίηση της εγγραφής του παιδιού του στο Ολοήμερο μέσα στο δεύτερο δεκαπενθήμερο του Νοεμβρίου και στο πρώτο του Φεβρουαρίου (άρθρο 23, ν. 4559/2018). Σύμφωνα με την . Φ7/118139/ΦΔ/Δ1/9-9-2020 ΥΑ οι μαθητές και μαθήτριες εγγράφονται στο Ολοήμερο πρόγραμμα μετά από σχετική αίτηση και δήλωση των γονέων και των κηδεμόνων τους. Οι Διευθυντές ή οι Προϊστάμενοι στα Δημοτικά σχολεία θα πρέπει να κάνουν δεκτές όλες αιτήσεις ανεξαιρέτως, χωρίς καμία προϋπόθεση. Στην περίπτωση των ολιγοθέσιων Δημοτικών σχολείων για να μπορέσει να λειτουργήσει το Ολοήμερο πρόγραμμα μόλις λήξει το υποχρεωτικό ωράριο στις 13:30, θα πρέπει να εγγραφούν τουλάχιστον τα δύο τρίτα των μαθητών και των μαθητριών για τα 1/θ Δημοτικά σχολεία και τουλάχιστον 10 μαθητές και μαθήτριες για τα 2/θ και τα 3/θ. Στο προαιρετικό ολόημερο πρόγραμμα των σχολείων αυτών μπορούν να εγγραφούν όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου. Η αποχώρηση τους από το

προαιρετικό ολοήμερο πρόγραμμα γίνεται στις 4:00, ενώ υπεύθυνος για την αποχώρηση είναι ο εκπαιδευτικός που διδάσκει σε αυτό (83939/Δ1/19-5-2017 Υ.Α. (Β' 1800)).

Εάν ο αριθμός των μαθητών και των μαθητών που φοιτούν στα τμήματα του Ολοήμερου προγράμματος δεν ανταποκρίνεται σε όλα αυτά τότε θα πρέπει να ανασταλεί η λειτουργία του με απόφαση του Διευθυντή της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέσα στο πρώτο δεκαπενθήμερο κάθε μήνα θα συντάσσεται από τον ίδιο μία επιστολή για την οικεία Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην οποία θα αναλύεται η κατάσταση όλων των μαθητών που φοιτούν στο Ολοήμερο πρόγραμμα. Για το Ολοήμερο πρόγραμμα των 4/θ Δημοτικών σχολείων και άνω θα πρέπει ανά ημέρα να οριστεί ο εκπαιδευτικός που θα έχει την ευθύνη της λειτουργίας του. Μπορεί η ευθύνη αυτή να ανατεθεί σε εκπαιδευτικό οποιαδήποτε ειδικότητας ακόμα και στον ίδιο τον Διευθυντή ή στη Διευθύντρια του σχολείου. Δεν θα δίνεται κάποιο επίδομα στους ίδιους για αυτό (άρθρο 11, ΠΔ 79/2017 (Α' 109)).

Στο Ολοήμερο πρόγραμμα σε καθημερινή βάση για 1 διδακτική ώρα θα πρέπει να υπάρχει και σαν αντικείμενο η Διατροφική Αγωγή με βάση το άρθρο 11, ΠΔ 79/2017 (Α' 109), όπως το ίδιο τροποποιήθηκε με βάση το άρθρο 79 του ν. 4589/2019.

#### 1.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα Ολοήμερου σχολείου

Τα πλεονεκτήματα του ολοήμερου σχολείου το καθιστούν ελκυστικό προς τα παιδιά, αλλά κυρίως προς τους γονείς. Υπάρχουν όμως και μειονεκτήματα, τα οποία χρησιμοποιούν όσοι είναι υπέρ της κατάργησης του ολοήμερου σχολείου και τα οποία είναι άξια ανάλυσης και προσοχής. Σύμφωνα με τους Θωίδη & Χανιωτάκη (2018) τα επιχειρήματα των πολέμιων εστιάζουν κυρίως σε παιδαγωγικούς και ψυχολογικούς λόγους, καθώς τα παιδιά βρίσκονται εντός σχολικής μονάδας πολλές ώρες, γεγονός που τα κουράζει, τα καταβάλλει ψυχολογικά, τα επιβαρύνει και μειώνει τον ελεύθερο χρόνο που θα μπορούσαν να διαχειριστούν διαφορετικά και σύμφωνα με τις δικές τους προτιμήσεις. Οι κοινωνικοί λόγοι σχετίζονται με το ότι στερούν από τους μαθητές τη δυνατότητα συμμετοχής σε διάφορες απογευματινές εκδηλώσεις και κυρίως στερούν από τα παιδιά την επαφή με τους γονείς και την οικογένειά τους. Οι λόγοι που αφορούν στην υγιεινή είναι αρκετά σημαντικοί, καθώς υπάρχει έλλειψη υποδομών με τον αριθμό των μαθητών να είναι

δυσανάλογα μεγάλος σε σχέση με τις αίθουσες. Ακόμα η σίτιση πραγματοποιείται πολλές φορές στις ήδη υπάρχουσες αίθουσες διδασκαλίας. Τέλος, οι λόγοι που αφορούν τους δασκάλους, οι οποίοι στερούνταν προσωπικό χρόνο.

Ακόμα, στα μειονεκτήματα προστίθενται η έλλειψη εκπαιδευτικού προσωπικού το οποίο πρέπει να είναι ειδικά καταρτισμένο για τις αντίστοιχες δραστηριότητες. Πολλές φορές υπάρχουν ελλείψεις δασκάλων σε μαθήματα, η διδασκαλία των οποίων εν συνεχεία ακυρώνεται. Η έλλειψη πλήρως ενημερωμένου εκπαιδευτικού προσωπικού σχετικά με το αντικείμενο που διδάσκουν, δημιουργεί πολλά προβλήματα, καθιστά το ολόημερο σχολείο προβληματικό και αλλοιώνει τον παιδαγωγικό του χαρακτήρα, αφού πολλές φορές οι μαθητές δεν απασχολούνται με κάτι και οι δάσκαλοι μετατρέπονται σε άτομα με μόνη αρμοδιότητα τη φύλαξη των παιδιών. Επιπροσθέτως, παρατηρείται ότι οι διδάσκοντες της πρωινής και της μεταμεσημβρινής ζώνης δεν ακολουθούν τον ίδιο ρυθμό διδασκαλίας, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο χάσμα γνώσεων, με τους μαθητές να μην μπορούν να συμβαδίσουν. Ακόμη, οι γονείς έχουν την απαίτηση τα παιδιά να ολοκληρώνουν όλες τις εργασίες τους κατά τη διάρκεια του ολόημερου, χωρίς να λαμβάνουν υπόψιν τους ότι οι ώρες διδασκαλίας πολλές φορές δεν επαρκούν. Τέλος, το πιο σημαντικό ίσως μειονέκτημα είναι η έλλειψη χρηματοδότησης. Η μείωση ή πολλές φορές και η κατάργηση κονδυλίων κάνει τα παραπάνω προβλήματα ακόμα πιο εμφανή, διαβρώνοντας το θεσμό του ολόημερου σχολείου καθώς δεν μπορεί να ικανοποιήσει τους στόχους που τέθηκαν κατά τη δημιουργία του.

### 1.5 Συνεισφορά του θεσμού στη σύγχρονη οικογένεια

Στην Ελληνική κοινωνία, ειδικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, πραγματοποιήθηκαν ραγδαίες κοινωνικές εξελίξεις. Η πραγματικότητα εξελίσσεται διαρκώς και αυτό έχει αλλάξει τα δεδομένα και μέσα στο σχολικό πλαίσιο, εφόσον το σχολείο είναι και αυτό ένα κοινωνικό περιβάλλον (Κωνσταντίνου, 1997: 81). Όλες οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην Ελληνική κοινωνία, όπως είναι η πολυπολιτισμικότητα, η παγκοσμιοποίηση, το τεράστιο πλήθος των πληροφοριών, αλλά και η αλλαγή της ίδιας ελληνικής οικογένειας, εφόσον πλέον οι περισσότερες γυναίκες είναι εργαζόμενες, οδήγησαν στην ύπαρξη της ανάγκης να θεσπιστεί ένα νέο σύγχρονο

σχολείο, που θα μπορεί να προετοιμάσει τα παιδιά για να ανταποκριθούν σε όλες αυτές τις εξελίξεις που συμβαίνουν γύρω τους (Αναγνωστοπούλου κ.α., 2013: 4).

Αυτές οι συνθήκες επιβάλλουν να διαφοροποιηθεί ο ρόλος του σχολείου για να προσαρμοστεί στα σύγχρονα δεδομένα. Κάθε σχολική ομάδα θα πρέπει να διαμορφώσει ένα περιβάλλον, το οποίο θα καλύπτει τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Θα δίνει ιδιαίτερη αξία στις νέες πηγές γνώσης, θα παρέχει κίνητρα στους μαθητές να εξερευνήσουν, να συνεργαστούν και να ανακαλύψουν μόνοι τους τη γνώση, θα μπορεί να αναπληρώνει το έλλειμμα της αγωγής εκ μέρους της οικογένειας και ταυτόχρονα να αξιοποιεί δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών. Αυτό καλείται να κάνει το ολόημερο δημοτικό σχολείο (Σκοπελίτου, 2016: 11).

Το ολόημερο σχολείο μπορεί να εκσυγχρονίσει το δημόσιο σχολείο μέσω της ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών και της παιδαγωγικής αξιοποίησης του χρόνου των παιδιών που μένουν στο σχολείο κατά τη διάρκεια των μεσημβρινών ωρών, κάτι που θα το καθιστά ικανό να καλύψει τις σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικο-πολιτιστικές ανάγκες της χώρας. Εξαιτίας όλων αυτών, στόχος του ολόημερου σχολείου είναι να αναβαθμίσει την ποιότητα της εκπαίδευσης, να αμβλύνει τις κοινωνικές ανισότητες, να παρέχει ένα ασφαλές εκπαιδευτικό περιβάλλον, να αξιοποιήσει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, να παρέχει υποστηρικτική βοήθεια κυρίως στους πιο αδύναμους μαθητές, να προσφέρει δυνατότητες για βιώματα και εμπειρίες κοινωνικοποίησης, να ενισχύσει την πολιτική παιδεία των παιδιών μέσα από διάφορα προγράμματα και να διευκολύνει τους εργαζόμενους γονείς (Σκοπελίτου, 2016: 11).

Σύμφωνα με αυτά λοιπόν φαίνεται ότι ο ρόλος του ολόημερου σχολείου από τη μία είναι κοινωνικός, αφού έχει ως στόχο να απασχολεί τα παιδιά κατά τις απογευματινές ώρες, κατά τις οποίες οι γονείς τους εργάζονται, και να τους απαλλάσσει από την προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη μέρα. Από την άλλη είναι και παιδαγωγικός, αφού διαφοροποιεί τη διδασκαλία, βελτιώνει τις διαπροσωπικές σχέσεις, παρέχει ενισχυτική διδασκαλία και ενισχύει την αυτενέργεια των παιδιών και τη συνεργασία με τους γονείς (Κωνσταντίνου, 2007: 18).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω όλες οι κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις άλλαξαν τη δομή και την οργάνωση της οικογένειας. Πλέον η επίβλεψη των παιδιών στο σπίτι και

η αρμονική ανάπτυξη τους περνάει σε δεύτερη μοίρα, εφόσον τόσο η εργασία του πατέρα όσο και της μητέρας είναι πλέον αναγκαίες για να μπορέσει η κάθε οικογένεια να καλύψει τις οικονομικές της ανάγκες. Ειδικά η μητέρα θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα πλήθος προβλημάτων, αφού στη σύγχρονη εποχή είναι σπάνια η ύπαρξη υπερηλίκων ανθρώπων στο σπίτι για να φροντίζουν τα παιδιά, με αποτέλεσμα τα ίδια να μένουν πολλές ώρες μόνα και να εκτίθενται σε κινδύνους. Ακόμη πιο δύσκολη είναι η κατάσταση για τις μητέρες που εργάζονται και αποτελούν μονογονεϊκές οικογένειες, στο πλαίσιο των οποίων επωμίζονται ακόμα πιο πολλούς ρόλους, εφόσον είναι οι ίδιες αποκλειστικά υπεύθυνες για την ανατροφή, την προστασία και την αγωγή των παιδιών τους. Αυτές οι αλλαγές στην οικογένεια και η αδυναμία πολλών γονέων να ασχοληθούν αποτελεσματικά με την εκπαίδευση των παιδιών τους, εξαιτίας έλλειψης χρόνου, μορφωτικού επιπέδου και χώρου, οδήγησαν στην ανάγκη ύπαρξης του ολοήμερου σχολείου. Λόγω του χρόνου λειτουργίας του κατά τις ώρες 8:00 έως 4:00 βοηθά τη μητέρα να απαλλαγεί από το άγχος προστασίας των παιδιών και την αφήνει να συνεισφέρει και η ίδια οικονομικά στην οικογένεια, να προσφέρει στην κοινωνία και να ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα (Κόπτης, 2005: 60-63).

Η προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη μέρα που γίνεται μέσα στο ολοήμερο σχολείο ανακουφίζει σημαντικά τους εργαζόμενους γονείς και τους αφήνει ελεύθερο χρόνο να επικοινωνήσουν με τα μέλη της οικογένειάς τους και να συσφίξουν τις μεταξύ τους σχέσεις. Μεγάλη είναι η συμβολή του ολοήμερου σχολείου στο οικονομικό, αλλά και στο κοινωνικό επίπεδο, κάτι που είναι πιο φανερό στα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα και στις οικογένειες των μεταναστών. Οι συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων δεν μπορούν να δώσουν στα παιδιά τους την μόρφωση που θα ήθελαν, είτε εξαιτίας οικονομικών προβλημάτων είτε εξαιτίας του δικού τους χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Εκτός από αυτό όμως η παραμονή των παιδιών στον χώρο του σχολείου τα ωθεί να ασχολούνται με ποιοτικά πράγματα, με γνωστικά αντικείμενα και με δραστηριότητες που μπορούν να διεγείρουν τη φαντασία τους και να οξύνουν την κριτική τους σκέψη. Έτσι όλοι οι μαθητές θα ανακαλύψουν και θα αναπτύξουν πολλές νέες ικανότητες (Κόπτης, 2005: 60-63).

## 2. Ο θεσμός των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.)

### 2.1 Η έννοια του θεσμού των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.) ιδρύθηκαν με σκοπό να απασχολούν παιδιά ηλικίας 6 – 12 χρονών για συγκεκριμένες ώρες της ημέρας, χωρίς κάποια χρηματική επιβάρυνση, καθώς ήταν δημόσια. Η λειτουργία τους γίνεται εκτός του σχολικού ωραρίου και μετά τη λήξη και των ολοήμερων σχολείων, όπου αυτά υπάρχουν, με σκοπό να αξιοποιηθεί ο ελεύθερος χρόνος των παιδιών, μέσα από οργανωμένες ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες, αλλά και να εξυπηρετηθούν οι εργαζόμενοι κυρίως γονείς τις απογευματινές ώρες (ΦΕΚ 1397/Β/22.10.2001).

Τα Κ.Δ.Α.Π. λειτουργούν σε δημόσια σχολικά κτήρια, όπως δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία, και υπάγονται στους Δήμους και στα νομικά πρόσωπα αυτών και σε χρόνους πέραν του διδακτικού ωραρίου, ή του διευρυμένου διδακτικού ωραρίου. Έπειτα από τροποποιήσεις που έγιναν το 2016 τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών μπορούν να λειτουργούν και κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της λήξης του διδακτικού έτους και της έναρξης του επομένου, με εξαίρεση των ημερών Σαββάτου, Κυριακής και γενικά των σχολικών αργιών (ΦΕΚ 2991/Β/19.09.2016).

Τα Κ.Δ.Α.Π. είναι προγράμματα, τα οποία εντάσσονται στη δράση «εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής», η οποία υλοποιείται από την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.). Η Ε.Ε.Τ.Α.Α λειτουργεί με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας, ανήκει στον κοινωνικό τομέα της οικονομίας, διοικείται από ενδεκαμελές αιρετό Διοικητικό Συμβούλιο και έχει μετόχους φορείς της Αυτοδιοίκησης, το Ελληνικό Δημόσιο και φορείς του Κοινωνικού τομέα (<https://www.eetaa.gr/index.php?tag=home>). Η Ε.Ε.Τ.Α.Α, λοιπόν διαχειρίζεται Ευρωπαϊκά κονδύλια, αλλά και χρήματα από τον κρατικό προϋπολογισμό με σκοπό την επιχορήγηση των Κ.Δ.Α.Π.

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών απευθύνονται σε άνεργες, εργαζόμενες στον ιδιωτικό τομέα και αυτοαπασχολούμενες μητέρες. Η αρχική ιδέα των συγκεκριμένων κέντρων ήταν απλά η λύση στο πρόβλημα της φύλαξης των παιδιών κατά τις ώρες εργασίας των γονέων (Θωίδης, & Χανιωτάκης, 2007· Θωίδης & Χανιωτάκης,

2018). Έπειτα οι ανάγκες που δημιουργήθηκαν οδήγησαν στην εξέλιξη των Κέντρων πραγματοποιώντας δραστηριότητες διάφορων ειδικοτήτων με στόχο όχι απλά τη φύλαξη των παιδιών, αλλά και τη δημιουργική απασχόλησή τους. Οι οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι μητέρες στους συγκεκριμένους κλάδους και η δυσκολία να παρέχουν στα παιδιά τους τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε οργανωμένες δραστηριότητες επί πληρωμή οδηγούν όλο και περισσότερες εξ αυτών στη συμμετοχή τους στη δράση «εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» μέσω του προγράμματος ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης).

Η συμμετοχή των παιδιών στη συγκεκριμένη δράση έχει διάρκεια ενός έτους. Κάθε χρόνο η Ε.Ε.Τ.Α.Α δημοσιεύει μία προκήρυξη, στην οποία αναφέρονται όλα τα κριτήρια, τα δικαιολογητικά και οι διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσει κάποιος ώστε να συμμετάσχει στη δράση «εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής», η οποία αφορά παιδικούς σταθμούς και Κ.Δ.Α.Π. Έπειτα από την προκήρυξη ακολουθούν οι αιτήσεις των ενδιαφερόμενων ώστε να ενταχθούν στο πρόγραμμα και να μπορούν τα παιδιά να εγγραφούν στις δομές που επιθυμούν. Το επόμενο βήμα είναι η αξιολόγηση των αιτήσεων και η δημοσιοποίηση των προσωρινών αποτελεσμάτων δίνοντας τη δυνατότητα στους γονείς να υποβάλλουν ένσταση στην περίπτωση που απορριφθούν. Τέλος, έπειτα από την λεπτομερή αξιολόγηση των ενστάσεων δημοσιεύονται τα τελικά αποτελέσματα και δίνεται στο κάθε παιδί που δικαιούται η αξία τοποθέτησης (voucher), όπου ορίζεται το αντίτιμο το οποίο καταβάλλεται, για λογαριασμό των ωφελούμενων και κατόπιν η σχετική εξουσιοδότησή τους προς την ΕΕΤΑΑ, στους Φορείς για την παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών και ατόμων με αναπηρία στις Δομές τους, κάτι το οποίο μπορούν οι γονείς να το ενεργοποιήσουν σε όποια δομή επιθυμούν. Τα κριτήρια αξιολόγησης και μοριοδότησης για την επιλογή των ωφελούμενων είναι το Ετήσιο συνολικό εισόδημα, η κατάσταση απασχόλησης της μητέρας και η οικογενειακή κατάσταση – κοινωνικά κριτήρια (ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ 9033/16.7.2021).

Τέλος, η χρηματοδότηση των κέντρων εξαρτάται από την εξασφάλιση των πόρων που χρειάζονται κάθε χρόνο από το ΕΣΠΑ και από Εθνικούς Πόρους. Έπειτα, εξαρτάται από τη χωρητικότητα της κάθε Δομής σε παιδιά (βάσει άδειας λειτουργίας), από τον αριθμό των εγκεκριμένων παιδιών (ο οποίος μπορεί να είναι διαφορετικός κάθε χρόνο) και από

το ύψος του ποσού του voucher (εντολή τοποθέτησης παιδιού) για κάθε εγκεκριμένο παιδί, το οποίο ύψος καθορίζεται κάθε χρόνο από τα αρμόδια Υπουργεία.

## 2.2 Ιστορική αναδρομή

Το 1994 λόγω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας NOW, σε συνδυασμό με την Πρωτοβουλία και τη συγχρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, προχώρησε η υλοποίηση εκ μέρους του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΣΕ και της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης δύο πολύπλευρων σχεδίων δράσης, που είχαν ως στόχο τους να δημιουργήσουν τις βάσεις για να αναπτυχθεί ο θεσμός των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης και στην Ελλάδα. Τα συγκεκριμένα αυτά σχέδια περιλάμβαναν την κατάρτιση όλων των ανέργων πτυχιούχων γυναικών στον τομέα της δημιουργικής απασχόλησης των παιδιών, την δημιουργία χώρων για τη δημιουργική απασχόληση και την οικονομική στήριξη κυρίως της πρώτης περιόδου της λειτουργίας τους. Έτσι το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ δημιούργησε 5 Κ.Δ.Α.Π. στους Δήμους Χαλκίδας, Κατερίνης, Ελευσίνας, Κομοτηνής και Καλλιθέας, ενώ με τη συνεργασία και των αντίστοιχων εργατικών κέντρων και η ΕΕΤΑΑ δημιούργησε 5 Κ.Δ.Α.Π. στους Δήμους Πάτρας, Ξάνθης, Λαυρίου, Πιερίας, Ιωαννίνων και στην κοινότητα Κορινού. Σε αυτό συνέβαλε και η συνεργασία των αρχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Βαφέα, 2000: 10).

Την ίδια χρονική περίοδο πραγματοποιήθηκαν και πολλά ακόμα σχέδια από άλλους φορείς, που είχαν ως στόχο τους τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών και είτε συνδύαζαν τη δημιουργία δομών με την κατάρτιση και την προώθηση της απασχόλησης όλων των καταρτιζόμενων είτε προέβλεπαν την ύπαρξη μόνο της κατάρτισης των εμπυχωτριών. Το ΚΕΦΙ ήταν το πρώτο που επιχείρησε να κάνει μία πρώτη αποτίμηση των σχεδίων που είχαν υλοποιηθεί. Οι δραστηριότητες επικεντρώνονταν στην καταγραφή των προγραμμάτων, αλλά και των δομών που είχαν δημιουργηθεί, στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και στη διάδοση και προβολή της δημιουργικής απασχόλησης με στόχο να ενισχυθεί και να επεκταθεί ο θεσμός. Έτσι το 1996 μέσα στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ» Άξονας NOW, όλοι οι φορείς που αναφέρθηκαν παραπάνω, αφού αξιοποίησαν την εμπειρία που είχαν αποκτήσει, σχημάτισαν ένα εταιρικό σχήμα και επιχείρησαν μία πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της λειτουργίας, αλλά και της οργάνωσης των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης. Την



ευθύνη για την υλοποίηση του προγράμματος καθώς και τον συντονισμό του είχε το ΚΕΦΙ (Βαφέα, 2010: 11).

Με βάση αυτό το πρόγραμμα, το οποίο ήταν πιο σύνθετο, συνεχίστηκε η λειτουργία των παλαιών Κ.Δ.Α.Π. και συγχρόνως βελτιώθηκε και υποστηρίχθηκε. Δημιουργήθηκαν 8 νέα Κ.Δ.Α.Π., ενώ καταρτίστηκαν άνεργες γυναίκες, δάσκαλοι και νηπιαγωγοί σε θέματα που σχετίζονται με τη δημιουργική απασχόληση, με στόχο να στελεχωθούν οι νέες δομές. Δημιουργήθηκε πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό για να υποστηρίξει τα στελέχη των Κέντρων, ενώ προχώρησε και η σύσταση, η λειτουργία και η πειραματική εφαρμογή του δικτύου των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης. Αντικείμενο ήταν η διαμόρφωση και η μελέτη μηχανισμών για την ανάπτυξη της επικοινωνίας, της συνεργασίας και της αλληλεγγύης ανάμεσα στις δομές, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητά τους. Αμέσως μετά το τέλος του προγράμματος, τον Ιούνιο του 1998, τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών εντάχθηκαν στα εθνικά σχέδια δράσης για την απασχόληση κατά τα έτη 1998-1999, ενώ η επέκτασή τους χρηματοδοτήθηκε σε πάνω από 100 δήμους της χώρας υπό την εποπτεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Βαφέα, 2000: 12).

### 2.3 Θεσμικό πλαίσιο λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα με βάση τα όσα ορίζει το ΦΕΚ 1397/Β/22-10-2001. Με βάση το συγκεκριμένο ΦΕΚ ως Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών ορίζονται οι μονάδες στις οποίες μπορούν να απασχολούνται παιδιά ηλικίας 6 έως 12 ετών. Η τροποποίηση με το ΦΕΚ Ν.1849/2009 αναφέρει ότι στο Κέντρο μπορούν να εγγραφούν πλέον παιδιά από 5 έως 12 ετών. Σύμφωνα με την τροποποίηση του άρθρου 6 στο ΦΕΚ Ν.1849/2009 τα Κέντρα υποχρεούνται να προσαρμόζουν την λειτουργία τους ανάλογα με το ωράριο λειτουργίας των σχολείων της περιοχής. Τα Κέντρα μπορούν να λειτουργούν σε ημερήσια βάση σε τρεις (3) βάρδιες το ανώτερο. Σε κάθε βάρδια ορίζεται, ως ελάχιστο, η δίωρη απασχόληση των παιδιών. Ο αριθμός των παιδιών σε κάθε βάρδια δεν θα ξεπερνά τον οριζόμενο στην απόφαση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας. Στο Κ.Δ.Α.Π. εξασφαλίζεται η ασφαλής παραμονή των παιδιών σε κτιριακές υποδομές που διαθέτουν συγκεκριμένες τεχνικές προδιαγραφές, οι οποίες ορίζονται στο Άρθρο 3 του ΦΕΚ 1397/Β/22-10-2001.

Σύμφωνα με Υπουργική Απόφαση του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων από το με Αριθμ.πρωτ. Δ11/39766/1927/10-9-2019 καθορίζονται οι τρόποι ίδρυσης και λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών. Συγκεκριμένα, στο έγγραφο επισημαίνονται οι χώροι που πρέπει να διαθέτει κάθε κέντρο, οι οποίοι είναι δύο αίθουσες επιφάνειας (εμβαδού) 30 τ.μ. για 15 παιδιά, από τις οποίες η μία είναι αίθουσα απασχόλησης ενώ η άλλη αίθουσα κατασκευών με νιπτήρες. Εάν το Κέντρο διαθέτει αίθουσα μουσικοκινητικής αγωγής και θεατρικού παιχνιδιού, η απαιτούμενη επιφάνεια για ταυτόχρονη απασχόληση 15 παιδιών είναι 40 τ.μ. Σύμφωνα με την παραπάνω υπουργική απόφαση ο αριθμός των επιτρεπόμενων παιδιών δεν είναι αυστηρά 30, αλλά μπορεί να αυξάνεται σε περίπτωση που το κέντρο διαθέτει περισσότερες αίθουσες με τις απαιτούμενες προϋποθέσεις ή η επιφάνεια (εμβαδό) της κάθε αίθουσας είναι μεγαλύτερη από 30 τ.μ. Στην περίπτωση αυτή ο αριθμός των παιδιών αυξάνεται κατά ένα για κάθε επιπλέον 2 τ.μ. επιφάνειας.

Η άδεια ίδρυσης και λειτουργίας χορηγούνται από τη Διεύθυνση ή το τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης της πόλης που επρόκειτο να ιδρυθεί το Κέντρο με την υποβολή ορισμένων δικαιολογητικών από πλευράς φορέα ίδρυσης (καταστατικό νομικού προσώπου, μισθωτήριο ή παραχωρητήριο, οικοδομική άδεια κλπ). Ακόμα, ο φορέας ίδρυσης και λειτουργίας θα πρέπει να ορίζει και ζητήματα όπως ο αριθμός των φιλοξενούμενων παιδιών, το ωράριο λειτουργίας, τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας και άλλα θέματα. Τα κριτήρια επιλογής των παιδιών σχετίζονται άμεσα με την οικονομική κατάσταση των γονέων, ενώ προηγούνται παιδιά πολύτεκνων και μονογονεϊκών οικογενειών.

Σύμφωνα με άρθρο της ίδιας απόφασης ο αριθμός των εργαζομένων ανέρχεται στα 2 ανά 25 παιδιά. Εκτός από το εξειδικευμένο προσωπικό, στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών απασχολείται και προσωπικό καθαριότητας – βοηθητικών χώρων. Το ΕΣΠΑ αναθέτει στο Νομικό πρόσωπο τις αρμοδιότητες για τη σωστή λειτουργία των δομών. Το Νομικό πρόσωπο, με τη σειρά του, είναι αυτό που παίρνει τις αποφάσεις για τον καταμερισμό εργασίας στις επιμέρους δομές, έχει την ευθύνη για την κοινοποίηση των στόχων του προγράμματος, καθώς επίσης και για τις παροχές που θα δίνονται, ενισχύοντας τις δομές με υλικό εξοπλισμό. Επίσης, ο φορέας στον οποίο υπάγεται το Κ.Δ.Α.Π. κατανέμει ηγετική θέση σε ένα άτομο από το εξειδικευμένο προσωπικό με τη

μεγαλύτερη εμπειρία ορίζοντάς το ως Διευθυντή ή Διευθύντρια (ΦΕΚ 1397/Β/22-10-2001). Η τοποθέτηση των εργαζομένων γίνεται από το Νομικό Πρόσωπο στο όνομα του οποίου έχει εκδοθεί η άδεια, το οποίο έχει την ευθύνη της άρτιας οργάνωσης και της απρόσκοπτης λειτουργίας των δομών. Ο διευθυντής – διευθύντρια (υπεύθυνος) της κάθε δομής έχει την ευθύνη του προγράμματος, των υλικών, της ομαλής λειτουργίας και εκτέλεσης των δραστηριοτήτων. Ο υπεύθυνος έρχεται σε άμεση επαφή με τους συναδέλφους και τα παιδιά, αλληλοεπιδρά μαζί τους και είναι σε θέση να αναγνωρίσει τις ανάγκες που προκύπτουν. Έχοντας συνεχή επικοινωνία με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς εντοπίζει προβλήματα που τυχόν δημιουργούνται τόσο στο πλαίσιο της εκπαίδευσης όσο και της λειτουργίας. Το πρόγραμμα των δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και η διαχείριση των υλικών που φτάνουν στα Κ.Δ.Α.Π. αποτελούν ευθύνη των παιδαγωγών της εκάστοτε δομής. Η διαχείριση των οικονομικών πόρων που παρέχει το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) είναι, επίσης, αρμοδιότητα του Νομικού Προσώπου στο οποίο υπάγεται η δομή. Το ΕΣΠΑ πραγματοποιεί, μέσω κάποιων εκπροσώπων του, τακτικούς ελέγχους τόσο στα νομικά πρόσωπα που υπάγονται τα Κ.Δ.Α.Π, όσο και στις ίδιες τις δομές, έτσι ώστε να ελέγχεται η εύρυθμη λειτουργία τους. Ο έλεγχος είναι αρκετά αυστηρός δεδομένου ότι πρόκειται για ευρωπαϊκά κονδύλια.

Ορισμένες από τις ειδικότητες του εξειδικευμένου προσωπικού, οι οποίες μπορούν να απασχολούνται στα Κ.Δ.Α.Π. είναι :

- Νηπιαγωγός
- Δάσκαλος
- Καθηγητής Μουσικής
- Καθηγητής Πληροφορικής
- Καθηγητής Εικαστικών
- Γυμναστής
- Κοινωνικός λειτουργός
- Φυσιοθεραπευτής (Κ.Δ.Α.Π. μεΑ)
- Θεατρολόγος

Οι παιδαγωγοί έχουν ως στόχο ένα την εδραίωση ενός «σχολικού κλίματος» κατάλληλου για την πλήρη εξυπηρέτηση των παιδιών που απασχολούνται. Όλες οι

κινήσεις και οι επιλογές τους γίνονται με μοναδικό γνώμονα την ευχαρίστηση των παιδιών, καθώς αυτά αποτελούν έναν σημαντικό παράγοντα για την επιβίωση των Κ.Δ.Α.Π. (Λάζου – Μπαλτά & Παπαροϊδάμη, 2018). Άλλωστε η λειτουργία των δομών εξαρτάται απόλυτα από την παρουσία και την εγγραφή των παιδιών στο πρόγραμμα.

Οι δραστηριότητες που επιλέγονται να γίνονται στο εκάστοτε Κ.Δ.Α.Π, διαμορφώνονται από τους ίδιους τους παιδαγωγούς και υπό την ευθύνη του Διευθυντή ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες που δημιουργούνται, το φύλο των παιδιών ακόμα και με τα ενδιαφέροντα τους, με στόχο την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους στα διάφορα αντικείμενα ενασχόλησής τους. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι και τα ίδια τα παιδιά είναι ενεργοί και δημιουργικοί παράγοντες στην υλοποίηση του αρχικού οράματος του προγράμματος, δηλαδή της Δημιουργικής Απασχόλησης των Παιδιών. Τα ωφελούμενα παιδιά βλέποντας τα συγκεκριμένα πρότυπα, αλλά και μέσω των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στις δομές, αλληλοεπιδρούν με τους παιδαγωγούς, αλλά και μεταξύ τους. Στόχος της κάθε δομής είναι η εξέλιξή της, κυρίως στο δημιουργικό κομμάτι. Γι' αυτόν τον λόγο, οι παιδαγωγοί λαμβάνουν πολύ σοβαρά υπόψη τους τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Οι παιδαγωγοί κάθε δομής διασφαλίζουν ότι όλες οι ενέργειες που θα γίνονται δε θα παρεκκλίνουν από τον αρχικό στόχο και τις αξίες της δομής. Τόσο οι παιδαγωγοί, όσο και οι ίδιες οι δομές, συνεργάζονται μεταξύ τους, ανταλλάζουν ιδέες και εξελίσσονται έτσι ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες των ωφελούμενων παιδιών.

Βασικό κομμάτι αποτελεί το γεγονός ότι οι συνθήκες που δημιουργούνται ευνοούν το όραμα των Κ.Δ.Α.Π, δηλαδή στοχεύουν στη μάθηση. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν βασικό ρόλο και γίνονται ηγέτες έχοντας πολλές ελευθερίες σε ότι αφορά τις δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν. Παίρνουν πρωτοβουλίες και συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση του προγράμματος. Ο ρόλος των παιδαγωγών δεν είναι απλά διεκπεραιωτικός μεταδίδοντας γνώση και εφαρμόζοντας πολιτικές, αλλά ουσιαστικός, καθώς γίνονται εμπνευστές των παιδιών και συνεισφέρουν στη διαμόρφωση της πολιτικής που θα ακολουθηθεί. Όλα αυτά πραγματοποιούνται, όπως είναι φυσικό, μέσα στα αυστηρά πλαίσια που ορίζει το ΕΣΠΑ.

Σε όλα τα Κέντρα τηρούνται υποχρεωτικά το Βιβλίο Συμβάντων, το Βιβλίο Παρουσίας Παιδιών και το Βιβλίο ή Κατάσταση Παρουσίας του προσωπικού του Κέντρου, καθώς επίσης και το Μητρώο των παιδιών. Ακόμα στο εκάστοτε Κ.Δ.Α.Π. θα πρέπει να

υπάρχουν πιστοποιητικά υγείας όλων των εργαζόμενων της δομής, αλλά και των παιδιών τα οποία έχουν ετήσια ισχύ. Ο έλεγχος για την εύρυθμη λειτουργία του Κέντρου πραγματοποιείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Για τον έλεγχο της εύρυθμης λειτουργίας των Κ.Δ.Α.Π. και την αξιολόγησή τους ως θεσμού κοινωνικής πρόνοιας, δημιουργείται ηλεκτρονική εφαρμογή, στην οποία κάθε φορέας είναι υποχρεωμένος να δηλώνει την άφιξη και αποχώρηση των παιδιών σε πραγματικό χρόνο και το εβδομαδιαίο πρόγραμμα λειτουργίας τους, με λεπτομερή καταγραφή των επιμέρους δραστηριοτήτων δημιουργικής απασχόλησης και το χρονοδιάγραμμά τους (ΦΕΚ 235/Α/26-11-2020).

#### 2.4 Συνεισφορά του θεσμού στη σύγχρονη οικογένεια

Ο θεσμός των Κ.Δ.Α.Π. κατέχει ένα πολύ σημαντικό και κυρίως πολυδιάστατο ρόλο στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Αρχικά είναι πολύ σημαντική η βοήθεια και η στήριξη που προσφέρει στην οικογένεια, εφόσον απασχολεί με δημιουργικό τρόπο τα παιδιά κατά τις ώρες, τις οποίες οι γονείς τους εργάζονται ή ενδεχομένως ψάχνουν για εργασία. Το γεγονός αυτό επιτρέπει σε κάθε οικογένεια να αξιοποιήσει δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο της και να καλύψει προσωπικές και τις κοινωνικές της υποχρεώσεις. Τα Κ.Δ.Α.Π. με αυτόν τον τρόπο βοηθούν να αναβαθμιστεί η ποιότητα ζωής όλων των οικογενειών. Πέρα από αυτό ο θεσμός βοηθάει σημαντικά και στην πολιτιστική ανάπτυξη αφενός των παιδιών και στη συνέχεια ολόκληρης οικογένειας, αφού αξιοποιεί με δημιουργικό τρόπο τον ελεύθερο χρόνο κάθε μαθητή, αλλά ορισμένες φορές και των ίδιων των γονέων με διάφορες δράσεις, στις οποίες εμπλέκονται και τα δύο μέρη στο δημιουργικό παιχνίδι. Επιπλέον εκτός από την ανάπτυξη των δεξιοτήτων, αλλά και την άτυπη μορφή εκπαίδευσης που μπορούν να προσφέρουν είναι πολύ αποτελεσματικά στην ευαισθητοποίηση των παιδιών πάνω σε θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον, την κοινωνία και τη φύση, μέσα στα οποία ανήκουν και ο ρατσισμός και η ισότητα. Με αυτόν τον τρόπο βοηθούν να ολοκληρωθεί η προσωπικότητά τους έτσι ώστε τα ίδια να αποκτήσουν όλα τα απαραίτητα εφόδια και να μετατραπούν στο μέλλον σε ενεργούς και κυρίως ευαισθητοποιημένους πολίτες (ΦΕΚ 192/Α/2/12/1992).

Εκτός από όλα τα παραπάνω δυναμώνουν τη συλλογική συνείδηση και βοηθούν να επιτευχθεί η κοινωνική συνοχή όλων των κατοίκων των περιοχών. Είναι πολύ συχνό

φαινόμενο κατά τη διάρκεια των εορτών και των εκδηλώσεων που διοργανώνονται εκ μέρους των Κ.Δ.Α.Π. να συμμετέχουν και οι γονείς, αλλά και διάφοροι ακόμη άνθρωποι που κατοικούν στη συγκεκριμένη γειτονιά, με αποτέλεσμα να γνωρίζονται μεταξύ τους και να αναπτύσσουν κοινωνικές σχέσεις. Φαίνεται λοιπόν ότι τα Κ.Δ.Α.Π. είναι οι χώροι που προσφέρουν στα παιδιά ισότιμες ευκαιρίες για ψυχαγωγικές, καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου τους, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργά στην πολιτιστική ζωή, μέσα από δραστηριότητες που είναι ακατάλληλες για την ηλικία τους. Όλα τα παραπάνω συμφωνούν απόλυτα με το άρθρο 31 του Νόμου 2101 του 1992, σύμφωνα με τον οποίο κυρώθηκε και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη το 1990. Σύμφωνα με αυτό λοιπόν τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί το δικαίωμα που έχει στην ανάπαυση, αλλά και στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, στην ενασχόληση του με ψυχαγωγικά παιχνίδια και σε διάφορες δράσεις που θεωρούνται κατάλληλες για την ηλικία του, όπως επίσης και στην ελεύθερη συμμετοχή του στην καλλιτεχνική και πολιτιστική ζωή. Επιπλέον τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να σέβονται και να προάγουν το δικαίωμα που έχει κάθε παιδί να συμμετέχει στην καλλιτεχνική και κοινωνικο-πολιτιστική ζωή και να ενθαρρύνουν την προσφορά ίσων και κατάλληλων ευκαιριών για ψυχολογικές, καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου (ΦΕΚ 192/Α/2/12/1992).

Φαίνεται λοιπόν ότι τα Κ.Δ.Α.Π. μπορούν να προσφέρουν λύσεις στο πολύ μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σχεδόν κάθε ελληνική οικογένεια και που σχετίζεται με τη φροντίδα των παιδιών τόσο του Νηπιαγωγείου όσο και του Δημοτικού σχολείου σε περίπτωση που και οι δύο γονείς είναι εργαζόμενοι και το ωράριο εργασίας τους δεν συμβαδίζει είναι το ωράριο λειτουργίας των σχολείων. Επιπλέον πέρα από αυτό τόσο τα Δημοτικά όσο και τα Νηπιαγωγεία λειτουργούν για πέντε μέρες την εβδομάδα σε σύνολο πέντε έως έξι ωρών την ημέρα, ενώ παραμένουν κλειστά σχεδόν τρεις μήνες το καλοκαίρι και δεκαπέντε μέρες στις γιορτές των Χριστουγέννων και του Πάσχα. Αυτό σε συνδυασμό με το ότι στην ελληνική κοινωνία έχει αλλάξει η παραδοσιακή μορφή της οικογένειας και τείνει να γίνει περισσότερο πυρηνική, κάνει τη φροντίδα των παιδιών από τους γονείς είτε μη λειτουργική είτε αδύνατη. Για αυτόν τον λόγο οι γονείς ψάχνουν να βρουν λύσεις για να εξασφαλιστεί η ασφάλεια και η ψυχική υγεία των παιδιών τους. Δεν είναι άλλωστε

λίγες οι φορές που οι μητέρες έχουν αποφασίσει να θυσιάσουν τη δική τους επαγγελματική σταδιοδρομία για να φροντίσουν τα παιδιά τους, παρά το ότι αυτό μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική κατάσταση της οικογένειας και στην ψυχική ισορροπία των ιδίων (Βαφέα, 2000: 15).

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης λοιπόν μπορούν να στηρίξουν πραγματικά την οικογένεια μέσω του ευλύγιστου ωραρίου που διαθέτουν, έτσι ώστε να καλύψουν πολλές από τις ανάγκες φύλαξης των παιδιών. Τα ίδια αποτελούν ένα χώρο διασκέδασης για κάθε παιδί, ενώ ταυτόχρονα δίνουν στους γονείς την ευκαιρία να αφιερωθούν σε κάτι που τους ευχαριστεί την ώρα που το παιδί τους απασχολείται με δημιουργικό τρόπο στο Κέντρο, χωρίς να έχουν ενοχές ότι το παραμελούν. Έτσι στην οικογένεια αρχίζουν να δημιουργούνται οι κατάλληλες βάσεις για σχέσεις αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των μελών τους (Βαφέα, 2000: 17).

### 3. Σύγκριση των δύο θεσμών

#### 3.1 Εμπειρικές έρευνες για τις απόψεις των γονέων σχετικά με τους δύο θεσμούς

Οι έρευνες σχετικά με το ολοήμερο σχολείο στην Ελλάδα άρχισαν κατά τη διάρκεια των πρώτων ετών της λειτουργίας τους. Πιο συγκεκριμένα οι Κυρίζογλου & Γρηγοριάδης (2004) διερεύνησαν τις απόψεις που είχαν οι γονείς, οι διευθυντές και οι εκπαιδευτικοί 20 σχολικών μονάδων του Δήμου Θεσσαλονίκης για την εφαρμογή του ολοήμερου σχολείου. Με βάση τα εκπαιδευτικά δεδομένα προέκυψε ότι η επιλογή των γονέων σχετικά με τη φοίτηση των παιδιών τους στο ολοήμερο πρόγραμμα στηριζόταν στην ασφάλεια που αυτό παρείχε στους μαθητές. Πέρα από αυτό όμως φάνηκε ότι δεν αναγνωρίστηκε ιδιαίτερα ο παιδαγωγικός ρόλος του, αφού οι οικογένειες δήλωσαν ότι εξακολουθούσαν να επιλέγουν την ιδιωτική αγορά. Τελικά κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι επιθυμούσαν να συνεχίσουν τα παιδιά τους τη φοίτησή τους στο ολοήμερο δημοτικό σχολείο.

Σε έρευνα που διεξήγαγε η ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ το 2003 διερευνήθηκε ο ρόλος και η σημασία που είχε το ολοήμερο πρόγραμμα για τις συνθήκες οργάνωσης και λειτουργίας του σχολείου. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί 202 ολοήμερων σχολείων της Ελλάδας έπρεπε να απαντήσουν σε δύο ερωτηματολόγια, ενώ τα τελικά αποτελέσματα είχαν όχι μόνο επιστημονικό, αλλά και συγχρόνως κοινωνικό και πολιτικό ενδιαφέρον. Αναλυτικότερα φάνηκε ότι οι γονείς είχαν θετική άποψη για το ολοήμερο σχολείο και οι περισσότεροι από αυτούς ζητούσαν τη συνέχιση της λειτουργίας του, κάτι που σημαίνει ότι είχε καθιερωθεί στη συνείδησή τους. Πέρα από τα προβλήματα και από τα αρνητικά χαρακτηριστικά που μπορεί να του καταλόγιζαν, αυτό που προέκυψε ήταν ότι θα έπρεπε να αξιοποιηθεί με διαφορετικό τρόπο η παρουσία των μαθητών μέσα στο σχολείο με τα κατάλληλα διδακτικά, παιδαγωγικά και οργανωτικά μέσα και τον σωστό εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Η έρευνα έδειξε ότι το ολοήμερο σχολείο ανταποκρινόταν στην κοινωνική αποστολή του, αλλά και στις κοινωνικές ανάγκες των γονέων, αφού ικανοποιούσε τη βασικότερη από αυτές, που ήταν η ανάγκη φύλαξης και βοήθειας των παιδιών τους. Παρόλα αυτά όμως δεν ικανοποιούσε στον ίδιο βαθμό και τις παιδαγωγικές τους ανάγκες.

Στην έρευνα που διεξήγαγαν οι Παμουκτσόγλου & Νικολάου (2005) διερεύνησαν τις αντιλήψεις των γονέων σχετικά με τους λόγους, για τους οποίους επέλεξαν τα παιδιά



τους να φοιτήσουν στο ολοήμερο πρόγραμμα, την ικανοποίησή τους από τη λειτουργία του καθώς και τα θετικά και αρνητικά στοιχεία πιστεύουν ότι είχε ο θεσμός. Με βάση τα αποτελέσματα τονίστηκε η ιδιαίτερη κοινωνική διάσταση του θεσμού καθώς και η ανάγκη ολοκλήρωσης της προετοιμασίας των μαθημάτων της επόμενης μέρας μέσα στο σχολείο. Τον αντισταθμιστικό χαρακτήρα που έχει το ολοήμερο δημοτικό σχολείο επιβεβαιώνουν με την έρευνά τους και οι Λάμνια & Ντακούμης (2003), όπου φάνηκαν οι απόψεις που είχαν οι γονείς σχετικά με τις προκλήσεις του συγκεκριμένου θεσμού. Μεταξύ των άλλων αναφέρθηκαν η ανάγκη περισσότερης επιμόρφωσης και συνεργασίας ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, η απουσία της κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής, η στελέχωση των σχολικών μονάδων και η ανάγκη να ολοκληρώνονται οι εργασίες μέσα στο ολοήμερο πρόγραμμα.

Ακολούθως ο Δεμίρογλου (2005) σε έρευνα που διεξήγαγε στα ολοήμερα δημοτικά της Δράμας διαπίστωσε ότι οι περισσότεροι μαθητές που παρακολουθούσαν το ολοήμερο πρόγραμμα φοιτούσαν στις μικρότερες τάξεις, ενώ πολύ λίγοι ήταν οι μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων. Οι περισσότεροι γονείς επέλεξαν το ολοήμερο σχολείο κυρίως για την φύλαξη των παιδιών τους εξαιτίας των εργασιακών τους υποχρεώσεων, την δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους, την προετοιμασία των μαθημάτων τους για την επόμενη μέρα και την καλλιέργεια των ενδιαφερόντων και των κλίσεων τους. Πέρα από αυτό αναφέρθηκε και η πολύ σημαντική οικονομική διευκόλυνση των οικογενειών από το κόστος των μαθημάτων καθώς και η επαφή που είχαν τα παιδιά με διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Ακολούθως οι Πασχάλης & Τσιάγκης διαπίστωσαν ότι οι γονείς τόνισαν ότι τα ελλείμματα τα αρνητικά του ολοήμερου προγράμματος ήταν η ελλιπής οργάνωση και η ανυπαρξία προγράμματος σε συνδυασμό με την έλλειψη κατάλληλου διδακτικού προσωπικού και υλικοτεχνικής υποδομής. Πέρα από αυτά τόνισαν ότι τα παιδιά τους δεν ασχολούνταν σε μεγάλο ποσοστό με δημιουργικές δραστηριότητες (Δεμίρογλου, 2005).

Στην έρευνα των Θωίδη & Χανιωτάκη (2012α) διερευνήθηκε το κατά πόσο το ολοήμερο σχολείο αντιμετωπίζει ικανοποιητικά τις ανάγκες που έχουν οι γονείς, των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν στο ολοήμερο σχολείο. Οι ίδιοι αποτέλεσαν και το δείγμα της έρευνας. Αναλυτικότερα πήραν μέρος 354 γονείς. Με βάση την ανάλυση των αποτελεσμάτων φάνηκε ότι οι ίδιοι συμφωνούσαν με την ανάθεση κατ' οίκον εργασιών

στα παιδιά, αφού πίστευαν ότι συμβάλλουν στο να εμπεδώσουν τις νέες γνώσεις, να γίνουν περισσότερο αυτόνομα και να βελτιώσουν τις σχολικές επιδόσεις. Οι ίδιοι τόνισαν ότι προτιμούν τα μαθήματα να ολοκληρώνονται στο σχολείο και ότι οι λόγοι για τους οποίους αποφάσισαν να στείλουν τα παιδιά τους στο ολοήμερο σχολείο είναι κυρίως οικογενειακοί, αλλά και παιδαγωγικοί.

Τέλος στη δική της έρευνα η Μούσιου-Μυλωνά (2004) σχετικά με τις απόψεις των γονέων για το ολοήμερο σχολείο φάνηκε ότι οι ίδιοι εστίαζαν κυρίως στην προετοιμασία των παιδιών τους για τα μαθήματα της επόμενης μέρας και στην πρόδοό τους, που ήλπιζαν να βελτιωθεί με τη συμμετοχή τους στο ολοήμερο τμήμα. Πέρα από αυτά έδιναν έμφαση κυρίως στον τομέα των μαθημάτων και όχι τόσο στον πολύ σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν και οι δημιουργικές δραστηριότητες.

Όσον αφορά στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης των παιδιών οι απόψεις των γονέων σχετικά με τα οφέλη που έχει η συμμετοχή των παιδιών τους σε αυτά έχουν διαπιστωθεί κυρίως σε ξένες έρευνες. Κατά την αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των μετασχολικών προγραμμάτων είναι σημαντικό εξάλλου να συγκεντρώνονται πληροφορίες κυρίως από τους γονείς για τις ανάγκες, αλλά και για τις αντιλήψεις που έχουν οι ίδιοι, αφού αυτοί και τα παιδιά τους είναι οι αποδέκτες των υπηρεσιών τους (Sanderson & Richards, 2010). Μεταξύ άλλων οι γονείς χρειάζονται και θέλουν τα κέντρα αυτά έτσι ώστε τα παιδιά τους να είναι ασφαλή όσο αυτοί εργάζονται (Garey, 2002). Πιο συγκεκριμένα η έρευνα των Posner & Vandell (1994) απέδειξε ότι η συμμετοχή στα προγράμματα αυτά βοήθησε τα παιδιά που αντιμετώπιζαν διαταραχές και συμπεριφορικά προβλήματα να βελτιώσουν τις σχολικές τους επιδόσεις σε μεγάλο βαθμό. Ταυτόχρονα στην έρευνά τους οι Marshall et al. (1997) διαπίστωσαν ότι η συμμετοχή των παιδιών στα μετασχολικά προγράμματα προσέφερε πολύ σημαντική υπηρεσία σε οικογένειες που είχαν χαμηλό εισόδημα, ενώ και οι μονογονεϊκές οικογένειες τόνιζαν την μεγάλη προσφορά των κέντρων αυτών για την εξασφάλιση ενός ποιοτικού και ασφαλούς περιβάλλοντος για τα παιδιά τους. Στη δική του έρευνα ο Garey (2002) πήρε συνεντεύξεις από γονείς που είχαν παιδιά που συμμετείχαν σε μετασχολικά προγράμματα. Από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι οι ίδιοι είχαν ανάγκη την ύπαρξη αυτών των προγραμμάτων, επειδή ήθελαν ένα ασφαλές μέρος για τα παιδιά τους μετά το σχολείο. Μερικοί γονείς μάλιστα ήθελαν να έχουν την ευκαιρία να εργάζονται χωρίς ενοχές στις εργασίες τους,

ενώ άλλοι ήθελαν τα παιδιά τους να ασχολούνται με εξωσχολικές δραστηριότητες όπως είναι ο χορός ή η μουσική, που θα τα βοηθούσε να περάσουν δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο τους. Αυτό δείχνει ότι οι γονείς μπορεί να έχουν διαφορετικούς λόγους για να εγγράψουν το παιδί τους σε ένα κέντρο δημιουργικής απασχόλησης μετά το σχολείο, παρόλα αυτά πιστεύουν ότι είναι ένα μέρος ποιοτικής απασχόλησης.

Στην δική τους έρευνα οι Sanderson & Richards (2010) διερεύνησαν επίσης τους λόγους για τους οποίους οι γονείς αποφασίζουν να εγγράψουν το παιδί τους σε κάποιο μετασχολικό πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι οι γονείς ήταν πιο πιθανό να επιλέξουν τα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης κυρίως για λόγους φροντίδας των παιδιών. Οι γονείς που τα έβλεπαν ως περιβάλλοντα μάθησης ανέφεραν τόσο τους ακαδημαϊκούς όσο και τους λόγους φροντίδας, οι οποίοι τους οδήγησαν στην εγγραφή των παιδιών τους σε αυτά. Άλλες μελέτες έχουν αναφέρει ότι οι γονείς θεωρούν τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες των κέντρων δημιουργικής απασχόλησης ως πολύ σημαντικά συστατικά αυτών. Οι Wu & Van Egeren (2010) έκαναν έρευνα στην οποία συμμετείχαν 225 γονείς παιδιών έως 14 ετών. Με βάση τα αποτελέσματα το 94,8% των γονέων θεώρησε τις δραστηριότητες των κέντρων αυτών πολύ σημαντικές. Πιο συγκεκριμένα φάνηκε ότι εστίασαν κυρίως στους υπολογιστές, στη μουσική, στις τέχνες, στη χειροτεχνία και στη βοήθεια στα μαθήματα, τις οποίες θεώρησαν ως τις 5 κορυφαίες δραστηριότητες που θα ήθελαν να περιλαμβάνει κάθε κέντρο δημιουργικής απασχόλησης.

Σε παρόμοια μελέτη που διεξήγαγαν οι Dodd & Bowen (2011) συμμετείχαν 20 γονείς με 20 μαθητές και 20 εκπαιδευτικούς για να φανούν κυρίως οι ανάγκες και οι προσδοκίες που έχουν οι γονείς και τα παιδιά από τις δραστηριότητες των κέντρων δημιουργικής απασχόλησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι γονείς θεωρούν πως βελτιώθηκαν οι γνώσεις των παιδιών τους, αλλά και οι επικοινωνιακές τους δεξιότητες. Εξακολουθούσαν βέβαια να πιστεύουν ότι υπάρχει ανάγκη να δημιουργηθούν ακόμη περισσότερα προγράμματα και να τεθούν σε εφαρμογή πιο πολλές δραστηριότητες για να είναι η λειτουργία των κέντρων ακόμα πιο αποτελεσματική.

Στην έρευνα που πραγματοποίησαν οι Durlak et al. (2010) διαπιστώθηκε ότι οι γονείς πιστεύουν πως τα παιδιά τους ωφελούνται με πάρα πολλούς τρόπους από την παρακολούθηση των προγραμμάτων που περιλαμβάνουν τα Κ.Δ.Α.Π.. Αρχικά τόνισαν ότι

διατηρείται η σωματική τους υγεία και η ευεξία τους. Πέρα από αυτό στην έρευνα που διεξήγαγαν οι Barber et al. (2005) φάνηκε ότι ένα ακόμη πολύ σημαντικό όφελος που θεωρούν οι γονείς ότι έχουν τα παιδιά τους είναι η ευκαιρία να συμμετέχουν σε διάφορες ομαδικές και ατομικές δραστηριότητες με αποτέλεσμα να μειώνονται οι ώρες που περνούν μπροστά από μια οθόνη. Για αυτό εξάλλου τόνισαν ότι διευκολύνθηκε η ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη.

Όσον αφορά στην Ελλάδα είναι ελάχιστες οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με τη φοίτηση των παιδιών στα Κ.Δ.Α.Π.. Μία από αυτές πραγματοποιήθηκε από τη Μάλλιου (2020), η οποία διερεύνησε απόψεις των γονέων σχετικά με την εγγραφή των παιδιών τους στο πρόγραμμα των Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης. Φάνηκε ότι οι γονείς πιστεύουν πως τα προγράμματα αυτά βοήθησαν σημαντικά στην ακαδημαϊκή εξέλιξη των παιδιών τους, ενώ πέρα από αυτό θετική επίδραση άσκησαν και στην ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη. Τέλος θεωρούσαν πολύ σημαντική τη συμβολή τους στην ομαλή μετάβαση των παιδιών από την προσχολική στη σχολική εκπαίδευση. Με την μεγάλη σημασία που έχουν οι μετασχολικές δραστηριότητες συμφωνεί και η έρευνα που διεξήγαγαν οι George et al. (2007) στο Σικάγο, οι οποίοι διαπίστωσαν ότι οι μαθητές που παρακολουθούσαν μετασχολικά προγράμματα παρουσίασαν βελτιωμένες σχολικές επιδόσεις σε κάθε γνωστικό αντικείμενο, κάτι που επηρέασε με θετικό τρόπο και την ακαδημαϊκή τους πορεία.

## B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

### 4. Ερευνητικός σχεδιασμός και μεθοδολογία

#### 4.1. Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην διερεύνηση των απόψεων γονέων για το ολοήμερο σχολείο και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.). Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα επιδιώκει την ποσοτική αποτίμηση των απόψεων για τη λειτουργία των δύο αυτών δομών, τις δυσκολίες λειτουργίας τους, τις δραστηριότητες που προσφέρουν και την γενικότερη άποψη των συμμετεχόντων ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Βασικός στόχος της έρευνας είναι η συγκριτική μελέτη των δύο ομάδων ως προς τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα.

#### *Ερευνητικά ερωτήματα*

Σύμφωνα με τα παραπάνω, τίθενται τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Σε τι βαθμό το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες της οικογένειας;
- Ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.;
- Ποια προβλήματα δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.;
- Ποιες δραστηριότητες που υλοποιούνται στο ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. θεωρούν οι γονείς σημαντικές;
- Πόσο αποτελεσματική θεωρούν οι γονείς τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.;

Όλα τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα αναλύονται και με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων.

#### 4.2. Δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν συνολικά 185 γονείς, των οποίων τα παιδιά απασχολούνται στο ολοήμερο σχολείο, σε Κ.Δ.Α.Π. ή και στις δύο δομές. Για την επιλογή

του, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της απλής τυχαίας δειγματοληψίας, η οποία προσφέρει σε οποιαδήποτε μονάδα του δείγματος, ίσες πιθανότητες επιλογής.

Από τους 185 ερωτηθέντες, το 75.7% είναι γυναίκες και το 24.3% καταλαμβάνουν οι άνδρες. Επιπλέον, το 41.6% καταλαμβάνουν οι ερωτηθέντες από 41 έως 50 ετών, το 33% αγγίζουν όσοι είναι 31 με 40 ετών, οι ερωτηθέντες 51 ετών και άνω φτάνουν το 14.1% και το υπόλοιπο 11.4% ανήκει σε όσους είναι έως 30 ετών. Ακόμη, το 85.4% των γονέων είναι έγγαμοι, οι διαζευγμένοι αγγίζουν το 13% και το 1.6% καλύπτουν οι άγαμοι. Συνεχίζοντας, είναι εμφανές πως το 56.8% των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου, το 36.8% του δείγματος αποφοίτησε από το Λύκειο ή κάποια τεχνική σχολή και το 6.5% σταμάτησε την εκπαίδευση του σε επίπεδο Δημοτικού ή Γυμνασίου. Όσον αφορά την εργασιακή απασχόληση των ερωτηθέντων, το 74.1% καταλαμβάνουν οι εργαζόμενοι, το 24.9% οι άνεργοι και το 1.1% φτάνει η απάντηση «Άλλο». Ταυτόχρονα, οι ερωτηθέντες που δηλώνουν πως εργάζονται και οι δύο σύζυγοι φτάνουν το 50.3% και όσοι δηλώνουν πως εργάζεται μόνο ένας καταλαμβάνουν το 49.7%. Ακόμη, διερευνάται το φύλο του παιδιού των συμμετεχόντων, όπου το 53% καταλαμβάνουν τα αγόρια και το 47% τα κορίτσια. Τέλος, από τους 185 ερωτηθέντες οι 36 (19,5%) δήλωσαν ότι η ηλικία του παιδιού που συμμετέχει σε κάποια δομή είναι 8 ετών, οι 35 (18.9%) δήλωσαν την ηλικία των 6 ετών. Επιπλέον, οι 27 (14,6%) ανέφεραν ότι το παιδί τους είναι 7 ετών, ενώ οι 24 (13%) ανέφεραν την ηλικία των 10 ετών. Επίσης, την ηλικία των 9 ετών δήλωσαν οι 18 (9,7%) γονείς, την ηλικία των 11 ετών δήλωσαν οι 13 (7 %) και τέλος την ηλικία των 12 ετών ανέφεραν οι 9 (4.9 %) γονείς. (βλ. Πίνακα 1).

Πίνακας 1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

		<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>
Φύλο	Άνδρας	45	24.3
	Γυναίκα	140	75.7
Ηλικία	Έως 30	21	11.4
	31-40	61	33.0
	41-50	77	41.6
	51 και πάνω	26	14.1
	Έγγαμος	158	85.4

Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος	3	1.6
	Διαζευγμένος	24	13.0
Εκπαίδευση	Δημοτικό/Γυμνάσιο	12	6.5
	Λύκειο/Τεχνική Σχολή	68	36.8
	Πανεπιστήμιο/ΑΕΙ	105	56.8
Εργασιακή απασχόληση	Άνεργος	46	24.9
	Εργαζόμενος	137	74.1
	Άλλο	2	1.1
Εργασία	Και οι δύο	93	50.3
	Ένας από τους δύο	92	49.7
Φύλο παιδιού	Αγόρι	98	53.0
	Κορίτσι	87	47.0
Ηλικία παιδιού	5 ετών	23	12.4
	6 ετών	35	18.9
	7 ετών	27	14.6
	8 ετών	36	19.5
	9 ετών	18	9.7
	10 ετών	24	13.0
	11 ετών	13	7.0
	12 ετών	9	4.9

#### 4.3. Εργαλείο της έρευνας

Για την επίτευξη των σκοπών της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο αποτελείται από συνολικά 3 ενότητες με κατηγορικές ερωτήσεις και ερωτήσεις τύπου *Likert*. Η πρώτη ενότητα απαρτίζεται από 6 κατηγορικές ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες διερευνούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των γονέων. Η δεύτερη ενότητα αποτελείται από 1 ερώτηση ανοιχτού τύπου και 1 ερώτηση κλειστού τύπου, που σχετίζονται με το δημογραφικό προφίλ του παιδιού, σύμφωνα με το οποίο οι συμμετέχοντες συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο. Η τρίτη και κεντρική ενότητα, περιέχει 7 ερωτήσεις κλειστού τύπου και 6 ερωτήσεις τύπου *Likert* με 5, 11, 3, 3 και 6

υποερωτήματα αντίστοιχα. Όλες οι ερωτήσεις *Likert* δέχονται τιμές από το 0 έως το 4 (0-Καθόλου, 1-Λίγο, 2-Αρκετά, 3-Πολύ, 4-Πάρα πολύ) και όσο αυξάνεται ο μέσος όρος, τόσο πιο θετικοί είναι οι ερωτηθέντες ως προς την εκάστοτε δήλωση.

Δύο ήταν οι ερευνητικές εργασίες που συνέβαλλαν στη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου. Η πρώτη με τίτλο «Εξωσχολικά προγράμματα: Η περίπτωση των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών» (Γεωργιάδου, 2018), στην οποία γίνεται προσπάθεια διερεύνησης της λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) μέσα από την καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών που εργάζονται στα ΚΔΑΠ, των μαθητών και των γονέων και η δεύτερη με τίτλο «Μετασχολικά προγράμματα: Η περίπτωση των ΚΔΑΠμεΑ» (Αλεξίου, 2019), στην οποία βασικός σκοπός είναι η διερεύνηση της λειτουργίας των ΚΔΑΠμεΑ μέσα από την καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών που εργάζονται στις συγκεκριμένες δομές, και των γονέων παιδιών με αναπηρία.

#### 4.4. Συλλογή δεδομένων

Ο διαμοιρασμός των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε σε έντυπη μορφή, μετά από επίσκεψη σε ολόημερα σχολεία και Κ.Δ.Α.Π., λαμβάνοντας υπόψη και διατηρώντας όλα τα μέτρα προστασίας λόγω της πανδημίας του Covid-19. Πριν τον διαμοιρασμό, δόθηκαν οι κατάλληλες άδειες από τις αρμόδιες αρχές, ενώ ταυτόχρονα πάρθηκαν και από τους διευθυντές και τους υπεύθυνους των οργανισμών όπου διεξήχθη η έρευνα. Οι γονείς που έδειξαν ενδιαφέρον συμμετοχής, ενημερώθηκαν για τους σκοπούς και τον λόγο διεξαγωγής της έρευνας, αλλά και για τον εκτιμώμενο χρόνο συμπλήρωσης. Ταυτόχρονα, τους έγινε σαφής η εθελοντική μορφή της έρευνας, πως η ταυτότητα τους θα παραμείνει ανώνυμη καθώς και ότι υπήρχε η δυνατότητα βοήθειας σε περίπτωση κάποιας απορίας κατά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

#### 4.5. Ανάλυση δεδομένων

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS. Με σκοπό την παρουσίαση και την ανάλυση των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε χρήση συχνοτήτων, ποσοστών, μέσων τιμών και τυπικών αποκλίσεων. Όσον αφορά την



απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων, χρησιμοποιήθηκαν οι παραμετρικοί έλεγχοι *t-test* και *Anova* και οι μη παραμετρικοί έλεγχοι *Mann-Whitney* και *Kruskal-Wallis*. Όλα τα παραπάνω, παρουσιάζονται με τη χρήση κατάλληλων πινάκων, οι οποίοι αρχικά εξήχθησαν από το SPSS και στην συνέχεια τροποποιήθηκαν στο πρόγραμμα Microsoft Excel.

#### 4.6. Αποτελέσματα της έρευνας

Στην ακόλουθη ενότητα παρουσιάζονται οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου και ταυτόχρονα δίνεται απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν.

##### **Ερώτηση 9**

***Το παιδί σας παρακολουθεί το ολοήμερο σχολείο ή επισκέπτεται κάποιο Κ.Δ.Α.Π.;***

Όπως φαίνεται, το 37.8% των παιδιών επισκέπτονται κάποιο Κ.Δ.Α.Π., το 33% απασχολούνται τόσο στο ολοήμερο σχολείο όσο και στο Κ.Δ.Α.Π. και το 29.2% απασχολούνται μόνο στο ολοήμερο σχολείο. (βλ. Πίνακα 2)

Πίνακας 2. Το παιδί σας παρακολουθεί το ολοήμερο σχολείο ή επισκέπτεται κάποιο Κ.Δ.Α.Π.;

	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>
Κ.Δ.Α.Π	70	37.8
Ολοήμερο	54	29.2
και τα δύο	61	33.0

##### **Ερώτηση 10**

***Το ωράριο λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες σας;***

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες που συμφωνούν πάρα πολύ πως το ολοήμερο σχολείο και το Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες τους αγγίζουν το 44.3% , ενώ το 27.6% συμφωνούν αρκετά. Ακόμη, όσοι συμφωνούν πολύ με την δήλωση αυτή φτάνουν το 23.2%, όσοι

εξυπηρετούνται λίγο από το ωράριο φτάνουν το 3.8% και το 1.1% αγγίζουν όσοι δεν συμφωνούν καθόλου. (βλ. Πίνακα 3). Αναφορικά με το ωράριο λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. σχετικά με το βαθμό εξυπηρέτησης των αναγκών της οικογένειας, οι γονείς των παιδιών που συμμετέχουν και στις δύο δομές συμφώνησαν περισσότερο (Μ.Ο. = 3.51, Τ.Α. = .744), ακολούθησαν οι γονείς των παιδιών σε Κ.Δ.Α.Π. (Μ.Ο. = 3.01, Τ.Α. = .985) και τέλος οι γονείς των παιδιών στα ολοήμερα σχολεία φαίνεται να συμφώνησαν λιγότερο (Μ.Ο. = 2.61, Τ.Α. = 1.017). (βλ. Πίνακα 4)

Πίνακας 3. Το ωράριο λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες σας;

	<i>N</i>	<i>Valid Percent</i>
Καθόλου	2	1.1
Λίγο	7	3.8
Αρκετά	51	27.6
Πολύ	43	23.2
Πάρα πολύ	82	44.3

Πίνακας 4. Το ωράριο λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες σας;

	<i>MO</i>	<i>Std.Deviation</i>
Κ.Δ.Α.Π.	3.01	0.985
Ολοήμερο	2.61	1.017
Και τα δύο	3.51	0.744

### **Ερώτηση 11**

***Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου;***

Οι ερωτηθέντες που κάθε μέρα βοηθάνε το παιδί τους να μελετήσει τα μαθήματα του, καταλαμβάνουν το 30.8%, το 27% αγγίζουν όσοι βοηθάνε τα παιδιά τους συχνά και το 21.1% αντιπροσωπεύουν όσοι τα βοηθάνε μερικές φορές. Επιπροσθέτως, όσοι δεν

βοηθάνε ποτέ ή βοηθάνε τα παιδιά σπάνια αντιπροσωπεύουν το 10.8% και το 10.3% αντίστοιχα. (βλ. Πίνακα 5).

Πίνακας 5. Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου;

	<i>N</i>	<i>Percent</i>
Ποτέ	20	10.8
Σπάνια	19	10.3
Μερικές Φορές	39	21.1
Συχνά	50	27.0
Κάθε μέρα	57	30.8

Προκειμένου να διερευνήσουμε αν διαφοροποιούνται οι απόψεις των γονέων ως προς το φύλο σχετικά με τη βοήθεια στις κατ' οίκον εργασίες χρησιμοποιήθηκε ο μη παραμετρικός έλεγχος *Mann-Whitney*, μέσω του οποίου αναδείχθηκε πως το φύλο επηρεάζει σημαντικά τη συχνότητα με την οποία οι γονείς βοηθούν το παιδί τους να μελετήσει τα μαθήματά του ( $U=2049.500$ ,  $z=-3.634$ ,  $p = 0.000$ ,  $n_1=45$ ,  $n_2=140$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 6). Επίσης, φάνηκε πως οι γυναίκες (Μ.Ο.=2.80, Τ.Α.=1.139) βοηθούν συχνότερα το παιδί τους με τα μαθήματα σε σχέση με τους άντρες (Μ.Ο.=1.84, Τ.Α.=1.551) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 7 και Πίνακα 8).

Επιπλέον, για να διερευνηθεί αν η ηλικία διαφοροποιεί τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση σχετικά με τη συχνότητα βοήθειας στις κατ' οίκον εργασίες, εφαρμόσαμε την ανάλυση *Anova* και φάνηκε πως υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση της συχνότητας με την οποία οι γονείς βοηθούν το παιδί τους, ως προς την ηλικία των γονέων ( $F(3, 181)=8.007$ ,  $p<0.001$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 9). Πιο συγκεκριμένα, φάνηκε πως οι γονείς από 31 έως 40 ετών είναι αυτοί που βοηθούν περισσότερο τα παιδιά τους στο σπίτι (Μ.Ο.=3.03, Τ.Α.=1.016), ενώ οι μεγαλύτεροι ηλικιακά γονείς βοηθούν συγκριτικά λιγότερο τα παιδιά τους στο συγκεκριμένο ζήτημα (Μ.Ο.=1.62, Τ.Α.=1.577) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 10 και Πίνακα 11).

Ταυτόχρονα, η συχνότητα με την οποία οι γονείς προσφέρουν βοήθεια στο παιδί τους να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου, διαφοροποιείται με στατιστικά σημαντικό τρόπο και ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων, όπως αναδεικνύεται μέσω του ελέγχου *Anova* ( $F(2, 182)=10.272, p=0.002$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 12). Αναλυτικότερα, αναδείχθηκε πως οι απόφοιτοι ΑΕΙ πιο συχνά βοηθάνε τα παιδιά τους να μελετήσουν τα μαθήματα του σχολείου (Μ.Ο.=2.79, Τ.Α.=1.182), με τους ερωτηθέντες που αποφοίτησαν από Δημοτικό ή Γυμνάσιο να κατατάσσονται τελευταίοι (Μ.Ο.=1.50, Τ.Α.=1.567) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 13 και Πίνακα 14).

Όσον αφορά τις απόψεις των γονέων σχετικά με τη βοήθεια στις κατ' οίκον εργασίες, σε όλες τις περιπτώσεις οι ανά δομή μέσοι όροι βρέθηκαν μεγαλύτεροι από το 2.5 που σημαίνει ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση στις απαντήσεις των γονέων ως προς τη δομή που παρακολουθούν τα παιδιά τους. (βλ. Πίνακα 15)

Πίνακας 15. Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου;

	<i>MO</i>	<i>Std.Deviation</i>
Κ.Δ.Α.Π.	2.67	1.305
Ολοήμερο	2.50	1.299
Και τα δύο	2.51	1.349

### **Ερώτηση 12**

***Πιστεύετε ότι ο χρόνος που διαθέτετε για τα παιδιά σας είναι αρκετός;***

Συνεχίζοντας, το 51.4% των συμμετεχόντων διαφωνούν πως ο χρόνος που αφιερώνουν στα παιδιά τους είναι επαρκής, με το 48.1% να συμφωνεί. (βλ. Πίνακα 16).

Πίνακας 16. Πιστεύετε ότι ο χρόνος που διαθέτετε για τα παιδιά σας είναι αρκετός;

	<i>N</i>	<i>Percent</i>
Ναι	89	48.1
Όχι	95	51.4

### Ερώτηση 13

#### **Κοινωνικές και συναισθηματικές προτεραιότητες στις οποίες συμβάλει το ολοήμερο σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.**

Συνεχίζοντας, διερευνάται η συμβολή του ολοήμερου σχολείου και του Κ.Δ.Α.Π., σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Πιο αναλυτικά, αρκετά θεωρούν οι ερωτηθέντες πως συμβάλλουν οι δομές αυτές στην βελτίωση των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων (Μ.Ο.=3.25, Τ.Α.=0.863), στην αύξηση της αυτοπεποίθησης (Μ.Ο.=2.93, Τ.Α.=1.032) και στην βελτίωση της επίδοσης των παιδιών στο σχολείο (Μ.Ο.=2.79, Τ.Α.=1.090). Ακόμη, αρκετά συμφωνούν πως οι δομές συμβάλλουν στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας (Μ.Ο.=2.78, Τ.Α.=1.058), ενώ μεταξύ των απαντήσεων «Λίγο» και «Αρκετά», τοποθετούν την συμβολή των δομών στην βελτίωση της υγείας και ευεξίας των παιδιών (Μ.Ο.=2.59, Τ.Α.=1.139) (βλ. Πίνακα 17).

Πίνακας 17. Συμβολή Ολοήμερου σχολείου και Κ.Δ.Α.Π.

	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Στη βελτίωση της επίδοσης των παιδιών στο σχολείο.	2.79	1.090
Στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας	2.78	1.058
Στη βελτίωση των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων	3.25	0.863
Στην αύξηση της αυτοπεποίθησης	2.93	1.032
Στη βελτίωση της υγείας και ευεξίας των παιδιών	2.59	1.139

Προκειμένου να διερευνήσουμε αν προκύπτουν διαφορές στις απόψεις των γονέων ως προς τις δομές που επισκέπτονται τα παιδιά τους έγινε χρήση του παραμετρικού ελέγχου Ανονα, μέσω του οποίου αναδείχθηκαν 4 στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα αναδείχθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση του περιορισμού της παιδικής παραβατικότητας ( $F(2, 182)=6.356, p=0.003$ ), της βελτίωσης

των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων ( $F(2, 182)=2.566, p=0.031$ ), της αύξησης της αυτοπεποίθησης ( $F(2, 182)=7.442, p=0.001$ ) και της βελτίωσης της υγείας και ευεξίας των παιδιών ( $F(2, 182)=8.175, p=0.002$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 18). Πιο αναλυτικά οι συμμετέχοντες των οποίων τα παιδιά απασχολούνται σε δομές Κ.Δ.Α.Π. συμφωνούν περισσότερο πως αυτές συμβάλλουν στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας (Μ.Ο.=2.96, Τ.Α.=1.028), στην βελτίωση κοινωνικών δεξιοτήτων (Μ.Ο.=3.43, Τ.Α.=0.772), στην αύξηση της αυτοπεποίθησης (Μ.Ο.=3.21, Τ.Α.=0.883) και στην βελτίωση της υγείας (Μ.Ο.=2.87, Τ.Α.=1.02), ενώ οι γονείς των οποίων τα παιδιά απασχολούνται σε ολόημερο σχολείο είναι πιο αρνητικοί σε όλες τις παραπάνω δηλώσεις (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 19) (βλ. Πίνακα 20).

		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας	Κ.Δ.Α.Π.	70	2.96	1.028
	Ολόημερο	54	2.37	1.218
	Και τα δύο	61	2.93	0.834
	Total	185	2.78	1.058
Στη βελτίωση των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων	Κ.Δ.Α.Π.	70	3.43	0.772
	Ολόημερο	54	3.02	1.019
	Και τα δύο	61	3.26	0.772
	Total	185	3.25	0.863
Στην αύξηση της αυτοπεποίθησης	Κ.Δ.Α.Π.	70	3.21	0.883
	Ολόημερο	54	2.52	1.161
	Και τα δύο	61	2.97	0.966
	Total	185	2.93	1.032
Στη βελτίωση της υγείας και ευεξίας των παιδιών	Κ.Δ.Α.Π.	70	2.87	1.020
	Ολόημερο	54	2.15	1.250
	Και τα δύο	61	2.66	1.063
	Total	185	2.59	1.139

#### Ερώτηση 14

#### **Απόψεις σχετικά με προβλήματα- αδυναμίες που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.**

Ακολούθως, παρουσιάζεται η σημαντικότητα των παρακάτω προβλημάτων-αδυναμιών που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π., υπό την σκοπιά των συμμετεχόντων. Αρκετά συμφωνούν οι γονείς πως η έλλειψη εκπαιδευτικού προσωπικού αποτελεί πρόβλημα (Μ.Ο.=2.78, Τ.Α.=1.021). Ταυτόχρονα, ανάμεσα στις απαντήσεις «Λίγο» και «Αρκετά», με τάση προς το δεύτερο, τοποθετούν οι ερωτηθέντες την μη άρτια οργάνωση των διαδικασιών (Μ.Ο.=2.56, Τ.Α.=1.136) και τις μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών (Μ.Ο.=2.50, Τ.Α.=1.069). Στην ίδια κλίμακα, αλλά με τάση προς την απάντηση «Λίγο», βρίσκονται οι ερωτηθέντες ως προς την συνεργασία με τους γονείς (Μ.Ο.=2.43, Τ.Α.=1.317), την υλικοτεχνική υποδομή (Μ.Ο.=2.40, Τ.Α.=1.094), την συμπεριφορά των μαθητών (Μ.Ο.=2.40, Τ.Α.=1.145), την σχολειοποίηση του ελεύθερου χρόνου (Μ.Ο.=2.38, Τ.Α.=1.297) και την απουσία ελκυστικών μαθημάτων (Μ.Ο.=2.29, Τ.Α.=1.170). Επιπλέον, οι συμμετέχοντες σε μικρό βαθμό υποστηρίζουν ότι αποτελεί τροχοπέδη η ανεπαρκής προετοιμασία (Μ.Ο.=2.24, Τ.Α.=1.201). Τέλος, ανάμεσα στις απαντήσεις «Καθόλου» και «Λίγο», τείνοντας προς το δεύτερο, τοποθετούνται ως προς το ότι αποτελεί τροχοπέδη το ωράριο λειτουργίας (Μ.Ο.=1.68, Τ.Α.=1.327) και η σειρά των μαθημάτων (Μ.Ο.=1.62, Τ.Α.=1.228) (βλ. Πίνακα 21).

Πίνακας 21. Προβλήματα-αδυναμίες που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία του ολοήμερου / Κ.Δ.Α.Π.

	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Η έλλειψη του εκπαιδευτικού προσωπικού.	2.78	1.021
Η σειρά των μαθημάτων	1.62	1.228
Η απουσία ελκυστικών μαθημάτων	2.29	1.170
Η ανεπαρκής προετοιμασία	2.24	1.201
Η μη άρτια οργάνωση των διαδικασιών	2.56	1.136
Η σχολειοποίηση του ελεύθερου χρόνου	2.38	1.297
Η υλικοτεχνική υποδομή	2.40	1.094
Η συνεργασία με τους γονείς	2.43	1.317

Η συμπεριφορά των μαθητών	2.40	1.145
Οι μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών	2.50	1.069
Το ωράριο λειτουργίας	1.68	1.327

Προκειμένου να διερευνηθεί το κατά πόσο το φύλο επηρεάζει τις απόψεις των γονέων σχετικά με το ότι η συνεργασία με τους γονείς δυσχεραίνει την ομαλή λειτουργία του ολοήμερου / Κ.Δ.Α.Π., φάνηκε πως υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση απόψεων ( $t(183)=-3.230$ ,  $p=0.001$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 22). Επιπλέον, από τις μέσες τιμές φάνηκε πως οι γυναίκες θεωρούν πως η συνεργασία με τους γονείς αποτελεί μεγαλύτερο πρόβλημα (Μ.Ο.=2.60, Τ.Α.=1.240) σε σχέση με τους άντρες (Μ.Ο.=1.89, Τ.Α.=1.418) (βλ. Πίνακα 23).

Πίνακας 23. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου T-test δυσκολίας ομαλής λειτουργίας λόγω συνεργασίας με τους γονείς ως προς το φύλο

<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
45	1.89	1.418	0.211
140	2.60	1.240	0.105

Ταυτόχρονα, με τη χρήση του παραμετρικού Ανονα αναδείχθηκαν 3 στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις της ανεπαρκούς προετοιμασίας ( $F(3, 181)=3.946$ ,  $p=0.041$ ), της συνεργασίας με τους γονείς ( $F(3, 181)=13.379$ ,  $p<0.000$ ) και του ωραρίου λειτουργίας ( $F(3, 181)=4.780$ ,  $p=0.042$ ) ως προς την ηλικία των συμμετεχόντων (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 24). Πιο αναλυτικά, έγινε σαφές πως όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτηθέντων τόσο περισσότερο συμφωνούν πως η ανεπαρκής προετοιμασία αποτελεί πρόβλημα για την ομαλή λειτουργία των δομών, με τους ερωτηθέντες 51 ετών και άνω να είναι οι πιο θετικοί (Μ.Ο.=2.81, Τ.Α.=0.981). Ταυτόχρονα, όσο μειώνεται η ηλικία, τόσο αυξάνεται η συμφωνία των συμμετεχόντων ως προς το ότι η συνεργασία με τους γονείς και το ωράριο λειτουργίας, με τους ερωτηθέντες έως 30 ετών να κατατάσσονται πρώτοι (Μ.Ο.=2.86, Τ.Α.=0.964) (Μ.Ο.=1.90, Τ.Α.=1.513) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 25 και Πίνακα 26).



Επιπλέον, μέσω του ελέγχου *Anova* αναδείχθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της άποψης των γονέων ως προς την δυσκολία της ομαλής λειτουργίας των οργανισμών λόγω της έλλειψης του εκπαιδευτικού προσωπικού ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης τους ( $F(2, 182)=7.494, p=0.001$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 27). Αναλυτικότερα, οι απόφοιτοι Πανεπιστημίου συμφωνούν περισσότερο πως η έλλειψη του εκπαιδευτικού προσωπικού αποτελεί πρόβλημα ( $M.O.=2.95, T.A.=0.934$ ), ακολουθούν όσοι αποφοίτησαν από το Λύκειο ή κάποια τεχνική σχολή ( $M.O.=2.68, T.A.=1.029$ ) και τελευταίοι τοποθετούνται οι συμμετέχοντες που αποφοίτησαν από Δημοτικό ή Γυμνάσιο ( $M.O.=1.83, T.A.=1.193$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 28 και Πίνακα 29).

Επιπλέον, αναδείχθηκε και στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της άποψη των συμμετεχόντων πως η συμπεριφορά των μαθητών δυσχεραίνει την ομαλή λειτουργία του ολοήμερου / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την δομή στην οποία απασχολούνται τα παιδιά τους ( $F(2, 181)=3.984, p=0.047$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 30). Όπως φαίνεται οι γονείς των οποίων τα παιδιά απασχολούνται σε κάποιο Κ.Δ.Α.Π. συμφωνούν περισσότερο πως η συμπεριφορά των μαθητών προκαλεί προβλήματα στην ομαλή λειτουργία του οργανισμού ( $M.O.=2.60, T.A.=1.109$ ), ενώ λιγότερο συμφωνούν όσων τα παιδιά απασχολούνται στο ολοήμερο ( $M.O.=2.09, T.A.=1.202$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 31) (βλ. Πίνακα 32).

		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Η συμπεριφορά των μαθητών	Κ.Δ.Α.Π.	70	2.60	1.109
	Ολοήμερο	54	2.09	1.202
	και τα δύο	60	2.43	1.095
	Total	184	2.40	1.145

## Ερώτηση 15

### **Συνεργασία του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. με τους γονείς**

Ακολουθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων ως προς την σχέση των ιδίων με τις δομές που απασχολούνται τα παιδιά τους, δηλαδή το ολοήμερο σχολείο και τα Κ.Δ.Α.Π.. Μεταξύ των απαντήσεων «Αρκετά» και «Πολύ», με τάση προς το πρώτο, τοποθετούν οι ερωτηθέντες την σημαντικότητα της συχνής επικοινωνίας των εκπαιδευτικών με τους γονείς (Μ.Ο.=3.32, Τ.Α.=0.849). Επιπλέον, αρκετά σημαντική θεωρούν την δυνατότητα παροχής συμβουλών στους γονείς (Μ.Ο.=3.02, Τ.Α.=1.151), ενώ λίγο σημαντική κρίνουν την συμμετοχή των γονέων στην διαμόρφωση του προγράμματος (Μ.Ο.=1.95, Τ.Α.=1.330) (βλ. Πίνακα 33).

Πίνακας 33. Σημαντικότητα της σχέσης των γονέων με το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Τη συχνή επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους γονείς	3.32	0.849
Τη συμμετοχή των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος	1.95	1.330
Τη δυνατότητα παροχής συμβουλών στους γονείς	3.02	1.151

Αναφορικά με το κατά πόσο το φύλο επηρεάζει τις απόψεις των γονέων σχετικά με την σημαντικότητα της συμμετοχής των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος του ολοήμερου / Κ.Δ.Α.Π., φάνηκε πως υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ( $t(183)=-2.156$ ,  $p=0.032$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 34). Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες συμφωνούν σε υψηλότερο επίπεδο πως είναι σημαντική η συμμετοχή τους στην διαμόρφωση του προγράμματος (Μ.Ο.=2.06, Τ.Α.=1.293), συγκριτικά με την άποψη των ανδρών (Μ.Ο.=1.58, Τ.Α.=1.390) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 35).

Όσον αφορά τις απόψεις των γονέων ως προς τη συχνή επικοινωνία τους με τους εκπαιδευτικούς του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. παρατηρούμε ότι οι γονείς των παιδιών στα Κ.Δ.Α.Π. τη θεωρούν αρκετά σημαντική (Μ.Ο. = 3.44, Τ.Α. = .694), με τους γονείς των παιδιών που παρακολουθούν και τις δύο δομές να συμφωνούν αρκετά (Μ.Ο.=

3.41, T.A. = .739), ενώ οι γονείς των οποίων τα παιδιά πηγαίνουν στο ολοήμερο σχολείο να συμφωνούν λιγότερο με αυτή την άποψη (M.O. = 3.07, T.A. = 1.079). Σχετικά με τη συμμετοχή των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος, οι γονείς των παιδιών στα Κ.Δ.Α.Π. επισημαίνουν περισσότερο τη σημαντικότητά της (M.O. = 2.04, T.A. = 1.256), ακολουθούν οι γονείς των παιδιών στο ολοήμερο σχολείο (M.O. = 1.94, T.A. = 1.472) και τέλος λιγότερο συμφωνούν οι γονείς των παιδιών που συμμετέχουν και στις δύο δομές (M.O. = 1.84, T.A. = 1.293). Τέλος, σχετικά με τη δυνατότητα παροχής συμβουλών στους γονείς οι συμμετέχοντες των οποίων τα παιδιά πηγαίνουν στα Κ.Δ.Α.Π. τη θεωρούν αρκετά σημαντική (M.O. = 3.07, T.A. = 1.121), ακολουθούν οι συμμετέχοντες με παιδιά και στις δύο δομές (M.O. = 3.02, T.A. = 1.088), ενώ οι γονείς των παιδιών σε ολοήμερα σχολεία φαίνεται να συμφωνούν λιγότερο (M.O. = 2.96, T.A. = 1.273). (βλ. Πίνακα 36)

Πίνακας 36. Πόσο σημαντική θεωρείτε:

		Mean	Std. Deviation
τη συχνή επικοινωνία των εκπαιδευτικών του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. με τους γονείς των μαθητών.	Κ.Δ.Α.Π.	3.44	.694
	Ολοήμερο	3.07	1.079
	και τα δύο	3.41	.739
τη συμμετοχή των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος	Κ.Δ.Α.Π.	2.04	1.256
	Ολοήμερο	1.94	1.472
	και τα δύο	1.84	1.293
τη δυνατότητα παροχής συμβουλών στους γονείς.	Κ.Δ.Α.Π.	3.07	1.121
	Ολοήμερο	2.96	1.273
	και τα δύο	3.02	1.088

### Ερώτηση 16

#### **Συμμετοχή των παιδιών και σε άλλες εξωσχολικές δραστηριότητες**

Αναφορικά με τη συμμετοχή των παιδιών και σε άλλες εξωσχολικές δραστηριότητες, αναδεικνύεται πως το 69.7% των γονέων συμφωνούν πως τα παιδιά τους

εκτός από ολοήμερο σχολείο και Κ.Δ.Α.Π. συμμετέχουν και σε άλλες δραστηριότητες, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 30.3% (βλ. Πίνακα 37).

Πίνακας 37. Τα παιδιά σας συμμετέχουν εκτός από το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. και σε άλλες δραστηριότητες;

	<i>N</i>	<i>Percent</i>
Ναι	129	69.7
Όχι	56	30.3

### Ερώτηση 17

#### *Ικανοποίηση και κούραση των παιδιών από τις δραστηριότητες του Ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.*

Αναφορικά με τις δηλώσεις που αφορούν την κατάσταση του παιδιού κατά την απασχόληση του στο ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. και μετά από αυτό. Οι ερωτηθέντες αρκετά συμφωνούν πως το παιδί τους περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι (Μ.Ο.=2.87, Τ.Α.=0.912). Ταυτόχρονα, μεταξύ των απαντήσεων «Λίγο» και «Αρκετά», με τάση προς το δεύτερο, τοποθετούνται ως προς το ότι το παιδί ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα του (Μ.Ο.=2.66, Τ.Α.=0.988). Τέλος, λίγο συμφωνούν πως το παιδί επιστρέφει κουρασμένο από την δομή στην οποία απασχολείται (Μ.Ο.=1.75, Τ.Α.=1.235) (βλ. Πίνακα 38).

Πίνακας 38. Κατάσταση παιδιού κατά την διάρκεια και μετά την απασχόληση του στο ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Επιστρέφει κουρασμένο από το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.	1.75	1.235

Περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι	2.87	0.912
Ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντά του	2.66	0.988

Για να διερευνήσουμε αν διαφοροποιούνται οι απόψεις των συμμετεχόντων ως προς την δομή στην οποία απασχολούνται τα παιδιά τους εφαρμόστηκε ο παραμετρικός στατιστικός έλεγχος *ANOVA* μέσω του οποίου παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις. Οι διαφοροποιήσεις αυτές παρατηρούνται στις απόψεις των γονέων πως το παιδί τους περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής στο σπίτι ( $F(2, 181)=4.862, p=0.003$ ) και πως ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα του ( $F(2, 181)=8.841, p<0.000$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 39). Λίγο πιο αναλυτικά, αναδείχθηκε πως οι ερωτηθέντες, των οποίων τα παιδιά απασχολούνται και στο ολόημερο σχολείο και σε Κ.Δ.Α.Π. συμφωνούν περισσότερο πως το παιδί τους περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι ( $M.O.=3.07, T.A.=0.750$ ). Ταυτόχρονα, οι γονείς με παιδιά που απασχολούνται σε Κ.Δ.Α.Π. πιο συχνά θεωρούν πως το παιδί τους ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντά του ( $M.O.=2.91, T.A.=0.864$ ). Ακόμη, και στις δύο παραπάνω απόψεις, τελευταίοι τοποθετούνται οι συμμετέχοντες με παιδιά που απασχολούνται μόνο σε ολόημερο σχολείο ( $M.O.=2.52, T.A.=0.966$ ) ( $M.O.=2.19, T.A.=1.134$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 40) (βλ. Πίνακα 41).

		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
	Κ.Δ.Α.Π.	70	2.97	0.932

Περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι	Ολοήμερο	54	2.52	0.966
	Και τα δύο	61	3.07	0.750
	Total	185	2.87	0.912
Ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντά του	Κ.Δ.Α.Π.	70	2.91	0.864
	Ολοήμερο	54	2.19	1.134
	Και τα δύο	61	2.79	0.839
	Total	185	2.66	0.988

### Ερώτηση 18

#### **Σημαντικότητα δραστηριοτήτων που προσφέρονται από το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.**

Όσον αφορά την σημαντικότητα των δραστηριοτήτων που προσφέρουν το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π., μεταξύ του «Αρκετά» και του «Πολύ», με τάση προς το δεύτερο, τοποθετούν οι ερωτηθέντες την σημαντικότητα των αθλητικών-κινητικών δραστηριοτήτων (Μ.Ο.=3.46, Τ.Α.=0.759). Ταυτόχρονα, αρκετά σημαντικές θεωρούν το ελεύθερο παιχνίδι (Μ.Ο.=3.17, Τ.Α.=1.016), την προετοιμασία των μαθημάτων (Μ.Ο.=3.16, Τ.Α.=1.090) και την αισθητική αγωγή (Μ.Ο.=3.15, Τ.Α.=0.972). Ταυτόχρονα, αρκετά σημαντικές κρίνουν και δραστηριότητες γύρω από την πληροφορική (Μ.Ο.=3.01, Τ.Α.=1.076) και τις ξένες γλώσσες (Μ.Ο.=2.92, Τ.Α.=1.291) (βλ. Πίνακα 42).

Πίνακας 42. Σημαντικότητα δραστηριοτήτων που προσφέρει το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Αισθητικής αγωγής	3.15	0.972
Αθλητικές - Κινητικές	3.46	0.759
Ελεύθερο παιχνίδι	3.17	1.016
Ξένες γλώσσες	2.92	1.292
Πληροφορική	3.01	1.076
Προετοιμασία των μαθημάτων	3.16	1.090

Προκειμένου να διερευνησουμε αν προκύπτουν διαφορές στις δηλώσεις των συμμετεχόντων ως προς το φύλο χρησιμοποιήθηκε η παραμετρική μέθοδος *t-test*, μέσω της οποίας αναδείχθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές αναφορικά με την σημαντικότητα της αισθητικής αγωγής ( $t(183)=-3.220$ ,  $p=0.002$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 43). Όπως φαίνεται, οι γυναίκες κρίνουν τις δραστηριότητες αισθητικής αγωγής πιο σημαντικές (Μ.Ο.=3.28, Τ.Α.=0.914) σε σχέση με τους άνδρες του δείγματος (Μ.Ο.=2.76, Τ.Α.=1.048) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 44).

Για να διερευνησουμε αν διαφοροποιούνται οι απόψεις των γονέων αναφορικά με τη σημαντικότητα της προετοιμασίας των μαθημάτων στο ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την ηλικία των ερωτηθέντων, χρησιμοποιήθηκε η μη παραμετρική μέθοδος *Kruskal-Wallis* μέσω της οποίας αναδείχθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ( $H(3)=13.887$ ,  $p=0.003$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 45). Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται πως όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτηθέντων, τόσο πιο πολύ συμφωνούν πως είναι σημαντική η προετοιμασία των μαθημάτων στην δομή όπου απασχολείται το παιδί τους, με τους ερωτηθέντες 51 ετών και άνω να έχουν την πιο θετική στάση (Μ.Ο.=3.54, Τ.Α.=0.811) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 46 και Πίνακα 47).

Αναφορικά με τη σημαντικότητα της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων έγινε χρήση του στατιστικού ελέγχου *Anova*, μέσω του οποίου αναδείχθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ( $F(2, 182)=4.240$   $p=0.027$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 48). Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται πως οι απόφοιτοι Δημοτικού και Γυμνασίου θεωρούν πιο σημαντική την προετοιμασία των μαθημάτων στο ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. (Μ.Ο.=3.50, Τ.Α.=0.905), ενώ λιγότερο σημαντική την θεωρούν οι απόφοιτοι ΑΕΙ (Μ.Ο.=2.97, Τ.Α.=1.205) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 49 και Πίνακα 50).

Προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση ανάμεσα στις απόψεις των γονέων για τη σημαντικότητα των δραστηριοτήτων που προσφέρονται ως προς το κέντρο στο οποίο απασχολούνται τα παιδιά τους, χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος *Anova*, μέσω του οποίου αναδείχθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές των απόψεων των γονέων ως προς τις δραστηριότητες της αισθητικής αγωγής ( $F(2, 182)=10.033$ ,  $p<0.000$ ), τις αθλητικές

δραστηριότητες ( $F(2, 182)=3.517, p=0.002$ ) και το ελεύθερο παιχνίδι ( $F(2, 182)=3.839, p=0.023$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 51). Λίγο πιο αναλυτικά, παρατηρείται πως οι γονείς παιδιών που απασχολούνται σε Κ.Δ.Α.Π. θεωρούν πιο σημαντικές τις δραστηριότητες αισθητικής αγωγής (Μ.Ο.=3.51, Τ.Α.=0.775), αθλητικές και κινητικές δραστηριότητες (Μ.Ο.=3.71, Τ.Α.=0.593) και το ελεύθερο παιχνίδι (Μ.Ο.=3.43, Τ.Α.=0.844) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 52) (βλ. Πίνακα 53).

		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Αισθητικής αγωγής	Κ.Δ.Α.Π.	70	3.51	0.775
	Ολοήμερο	54	2.70	1.021
	Και τα δύο	61	3.13	0.974
	Total	185	3.15	0.972
Αθλητικές - Κινητικές	Κ.Δ.Α.Π.	70	3.71	0.593
	Ολοήμερο	54	3.30	0.861
	Και τα δύο	61	3.33	0.769
	Total	185	3.46	0.759
Ελεύθερο παιχνίδι	Κ.Δ.Α.Π.	70	3.43	0.844
	Ολοήμερο	54	3.00	1.149
	Και τα δύο	61	3.02	1.025
	Total	185	3.17	1.016

### **Ερώτηση 19 & 20**

***Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δομών από τους γονείς και τα παιδιά.***



Ακόμη, διερευνάται η γενικότερη αποτελεσματικότητα και η άποψη των παιδιών για την δομή στην οποία απασχολούνται. Όπως φαίνεται, ανάμεσα στις απαντήσεις «Αρκετά» και «Πολύ», με τάση προς το πρώτο, κατατάσσουν οι ερωτηθέντες το επίπεδο στο οποίο είναι ευχαριστημένο το παιδί τους από το ολόημερο / Κ.Δ.Α.Π. (Μ.Ο.=3.46, Τ.Α.=0.737). Ταυτόχρονα, αρκετά συμφωνούν πως η λειτουργία του ολόημερου / Κ.Δ.Α.Π. είναι αποτελεσματική (Μ.Ο.=3.23, Τ.Α.=0.863) (βλ. Πίνακα 54).

Πίνακας 54. Αποτελεσματικότητα και γενική άποψη για το ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Αποτελεσματική τη λειτουργία του ολόημερου / Κ.Δ.Α.Π.	3.23	0.863
Είναι ευχαριστημένο το παιδί από το ολόημερο / Κ.Δ.Α.Π.	3.46	0.737

Προκειμένου να διαπιστώσουμε αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και της ευχαρίστησης του παιδιού από το ολόημερο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς το κέντρο στο οποίο απασχολούνται τα παιδιά εφαρμόσαμε τον παραμετρικό έλεγχο *Ανονα*, μέσω του οποίου αναδείχθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση. Πιο συγκεκριμένα στην αποτελεσματικότητα της λειτουργίας ( $F(2, 182)=8.909, p<0.000$ ) και στην ευχαρίστηση του παιδιού από το ολόημερο / Κ.Δ.Α.Π. ( $F(2, 182)=5.688, p<0.000$ ) (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 55). Όπως φαίνεται, οι γονείς των οποίων τα παιδιά απασχολούνται και στις δύο δομές συμφωνούν περισσότερο πως είναι αποτελεσματική η λειτουργία των δομών (Μ.Ο.=3.51, Τ.Α.=0.674). Ταυτόχρονα, τα παιδιά τα οποία απασχολούνται και στις δύο δομές φαίνεται να είναι περισσότερο ευχαριστημένα από το ολόημερο / Κ.Δ.Α.Π. (Μ.Ο.=3.64, Τ.Α.=0.578), σε σχέση με τους υπόλοιπους ερωτηθέντες (βλ. Παράρτημα 2. Πίνακα 56) (βλ. Πίνακα 57).

	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Κ.Δ.Α.Π.	70	3.36	0.723

Αποτελεσματική τη λειτουργία του ολόημερου / Κ.Δ.Α.Π.	Ολόημερο	54	2.76	1.027
	Και τα δύο	61	3.51	0.674
	Total	185	3.23	0.863
Είναι ευχαριστημένο το παιδί από το ολόημερο / Κ.Δ.Α.Π.	Κ.Δ.Α.Π.	70	3.60	0.689
	Ολόημερο	54	3.07	0.821
	Και τα δύο	61	3.64	0.578
	Total	185	3.46	0.737

## 5. Συζήτηση

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση των απόψεων των γονέων σχετικά με τη λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και των ολοήμερων σχολείων. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιήθηκε γραπτό ερωτηματολόγιο που κατασκευάστηκε για τους σκοπούς της έρευνας μέσω τις αξιοποίησης ερευνητικών εργασιών που καθιστούν το ερωτηματολόγιο αξιόπιστο. Το δείγμα αποτελείται συνολικά από 185 γονείς, εκ των οποίων οι περισσότεροι γυναίκες, από 41 έως 50 ετών, έγγαμοι και απόφοιτοι Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δηλώνουν πως εργάζονται τόσο οι ίδιοι όσο και ο/η σύντροφος τους, ενώ συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγιο έχοντας στο μυαλό τους το παιδί τους που είναι αγόρι. Ακόμη, 70 παιδιά απασχολούνται σε Κ.Δ.Α.Π., 54 σε ολοήμερο σχολείο και 61 και στις δύο δομές. Από τη συνολική επεξεργασία των δεδομένων των ερωτηματολογίων και σε σχέση με ερευνητικά ερωτήματα προέκυψαν οι ακόλουθες διαπιστώσεις.

### **Βαθμός εξυπηρέτησης των αναγκών της οικογένειας από το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.**

Αναφορικά με το ωράριο λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. σχετικά με το βαθμό εξυπηρέτησης των αναγκών της οικογένειας, οι γονείς των παιδιών που συμμετέχουν και στις δύο δομές συμφώνησαν περισσότερο, ακολούθησαν οι γονείς των παιδιών σε Κ.Δ.Α.Π. και τέλος οι γονείς των παιδιών στα ολοήμερα σχολεία φαίνεται να συμφώνησαν λιγότερο.

Αναφορικά με τη βοήθεια στις κατ' οίκον εργασίες οι γονείς των παιδιών σε Κ.Δ.Α.Π. φαίνεται πως βοηθάνε πιο συχνά τα παιδιά τους με τους γονείς των παιδιών στο ολοήμερο σχολείο να συμμετέχουν λιγότερο.

### **Παράγοντες συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.**

Αναφορικά με τους παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. παρατηρείται πως οι ερωτηθέντες θεωρούν πως η δομή στην οποία συμμετέχει το παιδί τους συμβάλλει περισσότερο στην βελτίωση των

κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων και την αύξηση της αυτοπεποίθησης. Επιπροσθέτως, οι γονείς των οποίων τα παιδιά απασχολούνται στα Κ.Δ.Α.Π., συμφωνούν σε υψηλότερο επίπεδο πως οι δομές συμβάλλουν στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας, στην βελτίωση κοινωνικών δεξιοτήτων, στην αύξηση της αυτοπεποίθησης και στην βελτίωση της υγείας σε σύγκριση με τους γονείς παιδιών στο ολόημερο σχολείο.

### **Προβλήματα που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία του ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.**

Αναφορικά με τα κυριότερα προβλήματα και τις αδυναμίες των δομών, πιο σημαντικές κρίνουν οι γονείς την έλλειψη εκπαιδευτικού προσωπικού και την μη άρτια οργάνωση των διαδικασιών. Ωστόσο, αναδείχθηκε πως οι γονείς των οποίων τα παιδιά απασχολούνται σε κάποιο Κ.Δ.Α.Π. συμφωνούν περισσότερο πως η συμπεριφορά των μαθητών προκαλεί προβλήματα στην ομαλή λειτουργία του οργανισμού σε σύγκριση με τις απόψεις γονέων των οποίων τα παιδιά παρακολουθούν το ολόημερο σχολείο.

Συνεχίζοντας, οι γονείς θεωρούν αρκετά σημαντική τη συχνή επικοινωνία τους με τους εκπαιδευτικούς και την παροχή συμβουλών και λίγο σημαντική κρίνουν την συμμετοχή τους στην διαμόρφωση του προγράμματος. Επίσης, οι ερωτηθέντες συμφωνούν αρκετά πως το παιδί τους περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι και πως στις δομές απολαμβάνει δραστηριότητες που το ενδιαφέρουν, ενώ λίγο υποστηρίζουν πως γυρνά στο σπίτι κουρασμένο. Ωστόσο, οι γονείς των οποίων τα παιδιά απασχολούνται και στο ολόημερο σχολείο και σε Κ.Δ.Α.Π. συμφωνούν περισσότερο πως το παιδί τους περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής, ενώ όσοι επέλεξαν Κ.Δ.Α.Π. για το παιδί τους είναι πιο θετικοί ως προς το ότι ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντά του.

### **Ποιες δραστηριότητες που υλοποιούνται στο ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. θεωρούν οι γονείς σημαντικές**

Επιπλέον, οι γονείς φαίνεται να θεωρούν πιο σημαντικές τις αθλητικές-κινητικές δραστηριότητες που προσφέρουν το ολόημερο σχολείο και τα Κ.Δ.Α.Π.. Ακόμη, οι γονείς που επέλεξαν να απασχολήσουν τα παιδιά τους στα Κ.Δ.Α.Π. θεωρούν περισσότερο σημαντικές τις δραστηριότητες αισθητικής αγωγής, τις αθλητικές δραστηριότητες και το ελεύθερο παιχνίδι, συγκριτικά με το υπόλοιπο δείγμα.

#### **Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.**

Τέλος, αρκετά αποτελεσματική κρίνουν οι γονείς την λειτουργία των δομών απασχόλησης και δηλώνουν πως τα παιδιά τους είναι αρκετά ευχαριστημένα από αυτές, με όσους χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των Κ.Δ.Α.Π. και των ολόημερων για τα παιδιά τους να είναι πιο θετικοί.

## 6. Περιορισμοί – Μελλοντική έρευνα

Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκαν οι απόψεις των γονέων για τα ολοήμερα σχολεία και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών. Ωστόσο, η πανδημία στέρησε από την ερευνήτρια την ευκαιρία να απευθυνθεί σε μεγαλύτερο αριθμό γονέων καθώς τα μέτρα προστασίας και ο φόβος των συμμετεχόντων αποτέλεσε τροχοπέδη στη μελέτη μεγαλύτερου δείγματος. Ακόμη, η διερεύνηση των δύο θεσμών, κυρίως των Κ.Δ.Α.Π. είναι κάτι που έχει απασχολήσει τους ερευνητές τα τελευταία χρόνια και για το λόγο αυτό η βιβλιογραφία είναι περιορισμένη. Θα ήταν λοιπόν σημαντικό να πραγματοποιηθούν εκ νέου έρευνες, με μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων, στις οποίες το δείγμα θα προέρχεται από διάφορες περιοχές της Ελλάδος, ώστε τα αποτελέσματα της έρευνας να δώσουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την αποτελεσματικότητα των δύο θεσμών. Τέλος, θα παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να γίνουν έρευνες που θα διερευνούν τις απόψεις των γονέων, οι οποίοι επιλέγουν τα παιδιά τους να συμμετέχουν και στις δύο δομές.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αθανασιάδης, Χ. (2007). *Το ελληνικό ολοήμερο σχολείο: Ένας σοσιαλδημοκρατικός θεσμός σε νεοφιλελεύθερη ηγεμονία*. Ανακτήθηκε στις 19/07/2021 από edu.uoi.gr
- Αλευριάδου, Α., Βруνιώτη, Κ. Π., Κυρίδης, Α., Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Ε. & Χρυσάφιδης, Κ. (2008). *Οδηγός Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, Έκδοση Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Προγραμμάτων ΚΠΣ – Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων*.
- Αναγνωστοπούλου, Μ., Αρβανίτη, Ι., Βασιλά, Β., Κόπτσης, Α., Κουτσουπιάς, Φ., Μαρτίδου, Ρ., Μπάτσιος, Γ., Ξανθίδου, Π., Παρασκευάς, Π., Ταμβάκης, Π. & Τσιπούρας, Σ., (2013). *Το ολοήμερο σχολείο στην Ελλάδα. Μελέτη, Προβληματισμοί και Προτάσεις για ένα διαφορετικό σχολείο*. Ανακτήθηκε 22-09-2021 από kmaked.pde.sch.gr
- Αρκετσαίος, Κ. (2005). *Περιεχόμενο και σκοπός του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία. Όραμα και πραγματικότητα. Λειτουργία και προβλήματα. Προσανατολισμοί και προσδοκίες*. Αθήνα: Εκδόσεις Ατραπός.
- Δεμίρογλου, Π. (2005). *Η λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου στη χώρα μας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Βαφέα, Α., (2000). *Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών: Ένας οδηγός για την εξωσχολική απασχόληση*. Αθήνα: ΚΕΘΙ.
- Βρυωνίτη, Α., Κυρίδης, Α., Σιβροπούλου -Θεοδοσιάδου, Ε., Χρυσάφιδης, Κ. (2000-2006). *Οδηγός Γονέα.. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων & Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής των ΚΠΣ*. Αθήνα: Πατάκη.
- Βρεττός, Ι. (2002). *Το Ολοήμερο σχολείο: οι απαιτήσεις και οι υποχρεώσεις του για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση*. Στο Πυργιωτάκης Ι. (Επιμ.). *Ολοήμερο σχολείο λειτουργία και προοπτικές*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. 95- 14.
- Δεμίρογλου, Π. (2005). *Η λειτουργία του ολοήμερου δημοτικού σχολείου στη χώρα μας θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Δεμίρογλου, Π. (2010). *Το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο- Πλαίσιο λειτουργίας, χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών και πτυχές της εκπαιδευτικής διαδικασίας*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

- Θωίδης, Ι., & Χανιωτάκης, Ν. (2007). Ολοήμερη εκπαίδευση. Η ευρωπαϊκή εμπειρία και η περίπτωση της Ελλάδας. *Επιστημονικό Βήμα του δασκάλου*, 7, 41-58.
- Θωίδης, Ι. & Χανιωτάκης, Ν. (2012α). Διαθεματικές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στο Ολοήμερο Σχολείο. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τεύχος 6, 239-270.
- Θωίδης, Ι., & Χανιωτάκης, Ν. (2018). *Ολοήμερο σχολείο. Παιδαγωγικές και Κοινωνικές διαστάσεις*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη Εκδόσεις ΑΕ.
- Κόπτσης, Α. (2005). *Το ολοήμερο κοινωνικό σχολείο της βασικής εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κυρίδης, Α., Τσακιρίδου, Ε. & Αρβανίτη, Ι. (επιμ.) (2006). *Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο στην Ελλάδα*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γ. Δαρδανός.
- Κυρίζογλου, Γ. & Γρηγοριάδης Γ. (2004). Ολοήμερο δημοτικό σχολείο: πώς αξιολογούν την εφαρμογή του θεσμού γονείς, δάσκαλοι/ες και δντές/ντριες. *Μακεδόν*, 13, 79-91.
- Κωνσταντίνου, Χ., (2007). *Διερεύνηση του κοινωνικού και παιδαγωγικού ρόλου του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου – Πανελλαδική έρευνα με τις απόψεις γονέων και εκπαιδευτικών*. Ανακτήθηκε 22-09-2021 από [www.doe.gr](http://www.doe.gr)
- Λάζου – Μπαλτά Κ. & Παπαροϊδάμη Ε. (2018). *Το σχολείο ως οργανισμός και κοινότητα μάθησης: ο ρόλος της ηγεσίας*. 4<sup>ο</sup> Διεθνές Συνέδριο για την προώθηση της εκπαιδευτικής καινοτομίας, σ.463-471. Λάρισα.
- Λάμνιαν Κ. & Ντακούμης Β, (2003). Κοινωνικά χαρακτηριστικά των μαθητών επτά νομών της Κεντρικής Ελλάδας που φοιτούν σε ολοήμερα σχολεία Διευρυμένου ωραρίου. *Εκπαιδευτικά*, 65-66, 153-165.
- Μάλλιου, Π. (2020). *Τα κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης: Απόψεις γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας για τη λειτουργία τους και τη σημασία τους, κατά τη μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό Σχολείο*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Φλώρινα.
- Μούσιου - Μυλωνά, Ο. (2004). Τα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία του νομού Φλώρινας. *Μακεδόν*, 12:57-68.



- Μπάμπαλης Θ. (2007). Ολοήμερο νηπιαγωγείο: Μοναδική ευκαιρία για αξιοποίηση των γονέων στα σχολικά δρώμενα. *Επιστημονικό Βήμα*, τ.6.
- Ν.2525/1997, (ΦΕΚ 188/1997, τ.Α) . «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις».
- Ν. 4559/2018.
- Παμουκτσόγλου Α., Νικολάου Σ.-Μ. (2005). Ολοήμερο Σχολείο και οικογένεια: Αποτελέσματα έρευνας – προτάσεις και προοπτικές στο *Ολοήμερο Σχολείο – Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση*, επιμέλεια Λουκέρης Δ.. Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη.
- ΠΔ 79/2017, άρθρο 11 κεφ. Α' παρ. 16
- Σιδηρά, Β. & Δεληστάθης, Α. (2000). *Ανάπτυξη Δικτύου Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και πιλοτική εφαρμογή*. Αθήνα: ΚΕΘΙ
- Σκοπελίτου, Α., (2016). *Η εφαρμογή του θεσμού του ολοήμερου τμήματος στο Δημοτικό Σχολείο*. Μεταπτυχιακή Εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Σουσαμίδου – Καραμπέρη, Αικ. (2004). *Ολοήμερο σχολείο μια νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- ΥΑ 69345/Δ1/2-5-2018 ΑΔΑ: 6Β114653ΠΣ-23Φ
- ΥΠ.Ε.Π.Θ.. 1997
- ΥΠΕΠΘ, (1998). Φ.13.1/767/Γ1/884/3-9-1998 *Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο, Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου – Εκτεταμένη Λειτουργία Τμημάτων Δημιουργικών Δραστηριοτήτων*. Ανακτήθηκε από edu.klimaka.gr
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2001β). Υπουργική απόφαση με θέμα: Προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.) από Δημοτικές Επιχειρήσεις του άρθρου 277 και επόμενα του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Δ.Κ.Κ), Διαδημοτικές Επιχειρήσεις, Ενώσεις Δημοτικών Επιχειρήσεων και φορείς ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. ΦΕΚ 1397/Β/22-10-2001. Ανακτήθηκε από τον διαδικτυακό τόπο: <http://www.et.gr/20/05/2021>.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ.2004
- ΥΠ.Π.Ε.Θ. (2016). Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπουργικής απόφασης με θέμα: Προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας Κέντρων Δημιουργικής

Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.) από Δημοτικές Επιχειρήσεις του άρθρου 277 και επόμενα του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Δ.Κ.Κ), Διαδημοτικές Επιχειρήσεις, Ενώσεις Δημοτικών Επιχειρήσεων και φορείς ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. ΦΕΚ 2991/Β/19-9-2016.

- Φ7/118139/ΦΔ/Δ1/9-9-2020 ΥΑ
- Φ.13.1/767/Γ1/884/3-9-1998
- Φ.13.1/885/88609/Γ1/3-9-2002
- Φ.50/57/26650/Γ1/17-3-2003
- Φ.Ε.Κ.188/23-9-1997
- ΦΔΚ 192/Α/2/12/1992. *Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού.* Ανακτήθηκε από [http://www.et.gr/idocs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wF7YkbUtryc43dtvSoClrL8V8YeS8scMDB5MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKI3nP8NxdnJ5r9cmWylWelDvWS\\_18kAEhATUkJb0x1LIdQ163nV9K--td6SlufomBkmiJ4b9eagzMK4JUI\\_ awNtrizP3677ExrmlFc0Z](http://www.et.gr/idocs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wF7YkbUtryc43dtvSoClrL8V8YeS8scMDB5MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKI3nP8NxdnJ5r9cmWylWelDvWS_18kAEhATUkJb0x1LIdQ163nV9K--td6SlufomBkmiJ4b9eagzMK4JUI_ awNtrizP3677ExrmlFc0Z)
- Φ.Ε.Κ. 1471/22-11-2002
- ΦΕΚ 235/Α/26-11-2020
- 83939/Δ1/19-5-2017 Υ.Α. (Β' 1800).

### ΞΕΝΗ

- Apple, M.W. (2001). Comparing neo-liberal projects and inequality in education. *Comparative Education*, 37 (4), 409- 423.
- Barber, B. L., Stone, M. R., Hunt, J. E., & Eccles, J. S. (2005). Benefits of activity participation: The roles of identity affirmation and peer group norm sharing. In J. L. Mahoney, R. W. Larson, & J. S. Eccles (Eds.), *Organized activities as contexts of development: Extracurricular activities, after-school and community programs* (pp. 185–210). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Goerge, R., Cusick, G. R., Wasserman, M., & Gladden, R. M. (2007). *Afterschool programs and academic impact: A study of Chicago's After School Matters*. Chicago: Chapin Hall Center for Children. Ανακτήθηκε από

<http://www.most.ie/webreports/Fatima%20reports/OST/Impact%20of%20asfter%20schools%20chapin%20hall.pdf> 03/05/2020

- Decker, L. E., Decker, V. A., Townsend, T., & Neal, L. L. (2005). Community Education: Global Perspectives for Developing Comprehensive Integrated Human and Community Services. *World Leisure Journal*, 47(2), 23-30.
- Dodd, A. & Bowen, L. (2011). 21st century community learning centers-improving the academic performance of at-risk students: A Bronx tale. *Journal of Health & Human Services Administration*, 34(1), 10-41.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., & Pachan, M. (2010). A meta-analysis of afterschool programs that seek to promote personal and social skills in children and adolescents. *American journal of community psychology*, 45(3-4), 294-309.
- Everard, K. B., Morris, G., & Wilson, I. (2004). *Effective school management*. Sage.
- Fashola, O. S. (1998). Review of Extended-Day and After-School Programs and Their Effectiveness. *Report No. 24*.
- Garey, A. I. (2002). Social domains and concepts of care. *Journal of Family Issues*, 23, 768-788.
- Huang, D., & Dietel, R. (2011). Making afterschool programs better. *CRESST Policy Brief*. Los Angeles, CA: University of California.
- Kane, T. J. (2004). *The impact of after-school programs: Interpreting the results of four recent evaluations*. New York, NY: William T. Grant Foundation.
- Kleinert, H. L., Miracle, S. A., & Sheppard-Jones, K. (2007). Including students with moderate and severe disabilities in extracurricular and community recreation activities: Steps to success. *Teaching Exceptional Children*, 39(6), 33-38
- Liều, T. T. B. (2014). Full Day Schooling Performance of Primary Schools in Disadvantaged Areas in Vietnam: A Comparative Case Study. *VNU Journal of Science: Education Research*, 30(4).
- Mahoney, J., Larson, R., Eccles, J. S., & Lord, H. (2005). Organized activities as developmental contexts for children and adolescents. In J. Mahoney, R. Larson & J. S. Eccles (Eds.), *Organized activities as contexts of development: Extracurricular activities, after-school and community programs*, 3-22. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

- Marshall, N. L., Coll, C. G., Marx, F., McCartney, K., Keefe, N., & Ruh, J. (1997). After-school time and children's behavioral adjustment. *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 497-514.
- Martins, J., Vale, A., & Mouraz, A. (2017). All-day schooling: improving social and educational Portuguese policies. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 7(2), 199–216.
- Posner, J. K., & Vandell, D. L. (1994). Low-income children's after-school care: Are there beneficial effects of after-school programs?. *Child development*, 65(2), 440-456.
- Sanderson, R. C., & Richards, M. H. (2010). The after-school needs and resources of a low-income urban community: Surveying youth and parents for community change. *American Journal of Community Psychology*, 45, 430-440.
- Stecher, L., & Maschke, S. (2013). Research on extended education in Germany—A general model with all-day schooling and private tutoring as two examples. *IJREE—International Journal for Research on Extended Education*, 1(1), 9-10.
- Wu, H. J., & Van Egeren, L. A. (2010). Voluntary participation and parents' reasons for enrollment in after-school programs: Contributions of race/ethnicity, program quality, and program policies. *Journal of Leisure Research*, 42, 591-620.

#### ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- [https://www.eetaa.gr/enarmonisi/paidikoi\\_stathmoi\\_2017/23052017\\_prosklisis\\_enarmonisi.pdf](https://www.eetaa.gr/enarmonisi/paidikoi_stathmoi_2017/23052017_prosklisis_enarmonisi.pdf)

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

### Ερωτηματολόγιο

A/A Ερωτ/γίου

Αγαπητοί γονείς,

το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της έρευνας που πραγματοποιώ στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας μου «Απόψεις γονέων για το Ολοήμερο σχολείο και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης των Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.). Μια συγκριτική προσέγγιση» στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Επιστήμες της αγωγής: Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης – Εκπαιδευτική ηγεσία» του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Αποσκοπεί στη συγκέντρωση ερευνητικών δεδομένων αναφορικά με τις απόψεις των γονέων και είναι ανώνυμο.

Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

### Δημογραφικά χαρακτηριστικά γονέα

1. Φύλο:

Άνδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

Έως 30 ετών

31 - 40 ετών

41 - 50

51 και άνω

3. Οικογενειακή κατάσταση

Έγγαμος/η

Άγαμος/η

Διαζευγμένος/η

**4. Εκπαίδευση**

Δημοτικό / Γυμνάσιο

Λύκειο / Τεχνική σχολή

ΑΕΙ-ΤΕΙ

**5. Εργασιακή απασχόληση**

Άνεργος/η

Εργαζόμενος / η

Άλλο

**6. Εργάζεται μόνο ο ένας από τους δύο συζύγους;**

Ναι

Όχι

**Δημογραφικά χαρακτηριστικά παιδιού**

**7. Φύλο παιδιού:**

Αγόρι

Κορίτσι

**8. Ηλικία παιδιού .....**

**Απόψεις για το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.**

**9. Το παιδί σας παρακολουθεί το ολοήμερο σχολείο ή επισκέπτεται κάποιο Κ.Δ.Α.Π.;**

Ολοήμερο σχολείο

Κ.Δ.Α.Π.

Και τα δύο

**10. Το ωράριο λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. εξυπηρετεί τις ανάγκες σας;**

Καθόλου  Λίγο  Αρκετά  Πολύ  Πάρα πολύ

**11. Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου;**

Ποτέ  Σπάνια  Μερικές φορές  Συχνά  Κάθε μέρα

**12. Πιστεύετε ότι ο χρόνος που διαθέτετε για τα παιδιά σας είναι αρκετός;**

Ναι  Όχι

**13. Η λειτουργία του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. συμβάλλει:**

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
στη βελτίωση της επίδοσης των παιδιών στο σχολείο.					
στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας, της εγκληματικότητας και της βίαιης συμπεριφοράς.					
στη βελτίωση των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων των παιδιών.					
στην αύξηση της αυτοπεποίθησης, της αυτοεκτίμησης και της αυτό-αποτελεσματικότητας των παιδιών.					
στη βελτίωση της υγείας και ευεξίας των παιδιών (φροντίδα για τη σωστή διατροφή, αθλητικές δραστηριότητες).					

**14. Πόσο σημαντικά είναι τα παρακάτω προβλήματα ή αδυναμίες που δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.;**

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Η έλλειψη του εκπαιδευτικού προσωπικού.					
Η σειρά των μαθημάτων και των δραστηριοτήτων					
Η απουσία ελκυστικών μαθημάτων και δραστηριοτήτων					
Η ανεπαρκής προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη ημέρα					
Η μη άρτια οργάνωση των διαδικασιών - δραστηριοτήτων					
Η σχολειοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών					
Η υλικοτεχνική υποδομή					
Η συνεργασία με τους γονείς					
Η συμπεριφορά των μαθητών					
Οι μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών					
Το ωράριο λειτουργίας					

**15. Πόσο σημαντική θεωρείτε:**

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
τη συχνή επικοινωνία των εκπαιδευτικών του ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. με τους γονείς των μαθητών.					
τη συμμετοχή των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος.					
τη δυνατότητα παροχής συμβουλών στους γονείς.					

**16. Τα παιδιά σας συμμετέχουν εκτός από το ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. και σε άλλες δραστηριότητες;**

Ναι

Όχι



**17. Πιστεύετε ότι το παιδί σας:**

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
επιστρέφει κουρασμένο από το ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.;					
περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι.					
ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντά του.					

**18. Πόσο σημαντικές θεωρείτε τις παρακάτω δραστηριότητες / διαδικασίες;**

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Αισθητικής αγωγής ( θεατρική αγωγή, μουσική, χορός, εικαστικά)					
Αθλητικές - Κινητικές δραστηριότητες					
Ελεύθερο παιχνίδι					
Ξένες γλώσσες (π.χ αγγλικά)					
Πληροφορική					
Προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη ημέρα					

**19. Γενικότερα, κατά πόσο θεωρείτε αποτελεσματική τη λειτουργία του ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π.;**

Καθόλου  Λίγο  Αρκετά  Πολύ  Πάρα πολύ

20. Γενικότερα, το παιδί μου είναι ευχαριστημένο από το ολόήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. που φοιτά;

Καθόλου  Λίγο  Αρκετά  Πολύ  Πάρα πολύ

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Πίνακας 6. Έλεγχος Mann-Whitney της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το φύλο

<i>Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου</i>	
Mann-Whitney U	2049.500
Wilcoxon W	3084.500
Z	-3.634
Asymp. Sig. (2-tailed)	0.000

a. Grouping Variable: Φύλο

Πίνακας 7. Περιγραφικά στοιχεία ελέγχου Mann-Whitney της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το φύλο

Φύλο	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Άνδρας	45	68.54	3084.50

Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου	Γυναίκα	140	100.86	14120.50
	Total	185		

Πίνακας 8. Μέτρα θέσης και διασποράς του ελέγχου Mann-Whitney της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το φύλο

Φύλο		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου	Άνδρας	45	1.84	1.551	0.231
	Γυναίκα	140	2.80	1.139	0.096

Πίνακας 9. Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς την ηλικία

<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
37.187	3	12.396	8.007	0.000
280.218	181	1.548		
317.405	184			

Πίνακας 10. Έλεγχοι Levene's της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς την ηλικία

<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
6.184	3	181	0.001
3.009	3	181	0.032
3.009	3	165.271	0.032
5.554	3	181	0.001

Πίνακας 11. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς την ηλικία

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου	Έως 30	21	2.43	1.287	0.281	1.84	3.01	0	4
	31-40	61	3.03	1.016	0.130	2.77	3.29	0	4
	41-50	77	2.56	1.272	0.145	2.27	2.85	0	4
	51 και πάνω	26	1.62	1.577	0.309	0.98	2.25	0	4
	Total	185	2.57	1.313	0.097	2.38	2.76	0	4

Πίνακας 12. Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου	Between Groups	20.544	2	10.272	6.298	0.002
	Within Groups	296.861	182	1.631		
	Total	317.405	184			

Πίνακας 13. Έλεγχοι Levene's της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου	Based on Mean	3.248	2	182	0.041
	Based on Median	2.734	2	182	0.068
	Based on Median and with adjusted df	2.734	2	176.638	0.068
	Based on trimmed mean	3.578	2	182	0.030

Πίνακας 14. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα της συχνότητας βοήθειας για την μελέτη ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Πόσο συχνά βοηθάτε το παιδί σας να μελετήσει τα μαθήματα του σχολείου	Δημοτικό/Γυμνάσιο	12	1.50	1.567	0.452	0.50	2.50	0	4
	Λύκειο/Τεχνική Σχολή	68	2.41	1.363	0.165	2.08	2.74	0	4
	Πανεπιστήμιο/ΑΕΙ	105	2.79	1.182	0.115	2.56	3.02	0	4
	Total	185	2.57	1.313	0.097	2.38	2.76	0	4

Πίνακας 18. Ανονα της συμβολής των δομών ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας	Between Groups	12.712	2	6.356	5.987	0.003
	Within Groups	193.202	182	1.062		

	Total	205.914	184			
Στη βελτίωση των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων	Between Groups	5.132	2	2.566	3.540	0.031
	Within Groups	131.928	182	0.725		
	Total	137.059	184			
Στην αύξηση της αυτοπεποίθησης	Between Groups	14.885	2	7.442	7.475	0.001
	Within Groups	181.202	182	0.996		
	Total	196.086	184			
Στη βελτίωση της υγείας και ευεξίας των παιδιών	Between Groups	16.350	2	8.175	6.689	0.002
	Within Groups	222.428	182	1.222		
	Total	238.778	184			

Πίνακας 19. Έλεγχοι Levene's της συμβολής των δομών ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας	Based on Mean	8.208	2	182	0.000
	Based on Median	6.063	2	182	0.003
	Based on Median and with adjusted df	6.063	2	167.619	0.003
	Based on trimmed mean	8.561	2	182	0.000
Στη βελτίωση των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων	Based on Mean	2.660	2	182	0.073
	Based on Median	2.673	2	182	0.072
	Based on Median and with adjusted df	2.673	2	156.663	0.072
	Based on trimmed mean	3.093	2	182	0.048
Στην αύξηση της αυτοπεποίθησης	Based on Mean	4.789	2	182	0.009
	Based on Median	4.937	2	182	0.008
	Based on Median and with adjusted df	4.937	2	180.871	0.008
	Based on trimmed mean	4.595	2	182	0.011



Στη βελτίωση της υγείας και ευεξίας των παιδιών	Based on Mean	2.147	2	182	0.120
	Based on Median	1.663	2	182	0.192
	Based on Median and with adjusted df	1.663	2	175.117	0.193
	Based on trimmed mean	2.360	2	182	0.097

Πίνακας 22. T-test δυσκολίας ομαλής λειτουργίας λόγω συνεργασίας με τους γονείς ως προς το φύλο

		<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
Η συνεργασία με τους γονείς	Equal variances assumed	1.841	0.177	-3.230	183	0.001	-0.711	0.220	-1.145	0.277
	Equal variances not assumed			-3.015	67.000	0.004	-0.711	0.236	-1.182	0.240

Πίνακας 24. Ανονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την ηλικία

		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Η ανεπαρκής προετοιμασία	Between Groups	11.839	3	3.946	2.816	0.041
	Within Groups	253.696	181	1.402		
	Total	265.535	184			
Η συνεργασία με τους γονείς	Between Groups	40.138	3	13.379	8.676	0.000
	Within Groups	279.127	181	1.542		
	Total	319.265	184			
Το ωράριο λειτουργίας	Between Groups	14.341	3	4.780	2.792	0.042
	Within Groups	309.843	181	1.712		
	Total	324.184	184			

Πίνακας 25. Έλεγχοι Levene's των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την ηλικία

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Η ανεπαρκής προετοιμασία	Based on Mean	0.520	3	181	0.669
	Based on Median	0.414	3	181	0.743
	Based on Median and	0.414	3	174.396	0.743

	with adjusted df				
	Based on trimmed mean	0.573	3	181	0.634
Η συνεργασία με τους γονείς	Based on Mean	1.670	3	181	0.175
	Based on Median	1.012	3	181	0.389
	Based on Median and with adjusted df	1.012	3	168.028	0.389
	Based on trimmed mean	1.633	3	181	0.183
Το ωράριο λειτουργίας	Based on Mean	1.272	3	181	0.285
	Based on Median	1.050	3	181	0.372
	Based on Median and with adjusted df	1.050	3	173.604	0.372
	Based on trimmed mean	1.283	3	181	0.282

Πίνακας 26. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα των προβλημάτων του ολόημερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την ηλικία

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Η ανεπαρκής προετοιμασία	Έως 30	21	2.00	1.378	0.301	1.37	2.63	0	4
	31-40	61	2.05	1.189	0.152	1.74	2.35	0	4
	41-50	77	2.26	1.185	0.135	1.99	2.53	0	4
	51 και πάνω	26	2.81	0.981	0.192	2.41	3.20	1	4
	Total	185	2.24	1.201	0.088	2.06	2.41	0	4
Η συνεργασία με τους γονείς	Έως 30	21	2.86	0.964	0.210	2.42	3.30	1	4
	31-40	61	2.66	1.250	0.160	2.34	2.98	0	4
	41-50	77	2.51	1.324	0.151	2.21	2.81	0	4
	51 και πάνω	26	1.31	1.158	0.227	0.84	1.78	0	4
	Total	185	2.43	1.317	0.097	2.24	2.62	0	4
Το ωράριο λειτουργίας	Έως 30	21	1.90	1.513	0.330	1.22	2.59	0	4
	31-40	61	1.77	1.216	0.156	1.46	2.08	0	4
	41-50	77	1.78	1.324	0.151	1.48	2.08	0	4
	51 και πάνω	26	1.00	1.296	0.254	0.48	1.52	0	4
	Total	185	1.68	1.327	0.098	1.49	1.87	0	4

Πίνακας 27. Ανονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Η έλλειψη του εκπαιδευτικού προσωπικού.	Between Groups	14.603	2	7.301	7.494	0.001
	Within Groups	177.311	182	0.974		
	Total	191.914	184			

Πίνακας 28. Έλεγχοι Levene's των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Η έλλειψη του εκπαιδευτικού προσωπικού.	Based on Mean	1.483	2	182	0.230
	Based on Median	0.659	2	182	0.519
	Based on Median and with adjusted df	0.659	2	174.358	0.519
	Based on trimmed mean	1.630	2	182	0.199

Πίνακας 29. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error</i>	<i>95% Confidence Interval for Mean</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>

						<i>Lower Bound</i>	<i>Upper Bound</i>		
Η έλλειψη του εκπαιδευτικού προσωπικού.	Δημοτικό/Γυμνάσιο	12	1.83	1.193	0.345	1.08	2.59	0	4
	Λύκειο/Τεχνική Σχολή	68	2.68	1.029	0.125	2.43	2.93	1	4
	Πανεπιστήμιο/ΑΕΙ	105	2.95	0.934	0.091	2.77	3.13	0	4
	Total	185	2.78	1.021	0.075	2.63	2.93	0	4

Πίνακας 30. Ανονα των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Η συμπεριφορά των μαθητών	Between Groups	7.968	2	3.984	3.107	0.047
	Within Groups	232.070	181	1.282		
	Total	240.038	183			

Πίνακας 31. Έλεγχοι Levene's των προβλημάτων του ολοήμερου σχολείου / Κ.Δ.Α.Π. για την ομαλή λειτουργία ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Η συμπεριφορά των μαθητών	Based on Mean	0.103	2	181	0.902
	Based on Median	0.351	2	181	0.705
	Based on Median and	0.351	2	178.760	0.705

	with adjusted df				
	Based on trimmed mean	0.153	2	181	0.859

Πίνακας 34. T-test της σημαντικότητας της συμμετοχής των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος ως προς το φύλο

		<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
Τη συμμετοχή των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος	Equal variances assumed	1.637	0.202	-2.156	183	0.032	-0.487	0.226	-0.932	-0.041
	Equal variances not assumed			-2.077	70.176	0.041	-0.487	0.234	-0.954	-0.019

Πίνακας 35. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου T-test της σημαντικότητας της συμμετοχής των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος ως προς το φύλο

Φύλο		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Τη συμμετοχή των γονέων στη διαμόρφωση του προγράμματος	Άνδρας	45	1.58	1.390	0.207
	Γυναίκα	140	2.06	1.293	0.109

Πίνακας 39. Ανονα της κατάστασης του παιδιού μετά και κατά την διάρκεια απασχόλησης σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι	Between Groups	9.724	2	4.862	6.181	0.003
	Within Groups	143.162	182	0.787		
	Total	152.886	184			
Ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντά του	Between Groups	17.683	2	8.841	9.941	0.000
	Within Groups	161.863	182	0.889		
	Total	179.546	184			

Πίνακας 40. Έλεγχοι Levene's της κατάστασης του παιδιού μετά και κατά την διάρκεια απασχόλησης σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
	Based on Mean	3.892	2	182	0.022



Περνά δημιουργικά το χρόνο μεταξύ της λήξης του σχολείου και της επιστροφής του στο σπίτι	Based on Median	2.931	2	182	0.056
	Based on Median and with adjusted df	2.931	2	164.505	0.056
	Based on trimmed mean	3.751	2	182	0.025
Ασχολείται με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα εξωσχολικά ενδιαφέροντά του	Based on Mean	4.589	2	182	0.011
	Based on Median	2.982	2	182	0.053
	Based on Median and with adjusted df	2.982	2	172.127	0.053
	Based on trimmed mean	4.699	2	182	0.010

Πίνακας 43. T-test της σημαντικότητας δραστηριοτήτων αισθητικής στο ολοήμερο σχολείο/Κ.Δ.Α.Π. ως προς το φύλο

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>

Αισθητικής αγωγής	Equal variances assumed	1.287	0.258	- 3.220	183	0.002	-0.523	0.162	-0.844	-0.203
	Equal variances not assumed			- 3.001	66.890	0.004	-0.523	0.174	-0.871	-0.175

Πίνακας 44. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου T-test της σημαντικότητας δραστηριοτήτων αισθητικής στο ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς το φύλο

Φύλο		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Αισθητικής αγωγής	Άνδρας	45	2.76	1.048	0.156
	Γυναίκα	140	3.28	0.914	0.077

Πίνακας 45. Kruskal-Wallis της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς την ηλικία

	Προετοιμασία των μαθημάτων
Kruskal-Wallis H	13.887
df	3
Asymp. Sig.	0.003

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Ηλικία

Πίνακας 46. Περιγραφικά στοιχεία ελέγχου. Kruskal-Wallis της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς την ηλικία

Ηλικία		N	Mean Rank
Προετοιμασία των μαθημάτων	Έως 30	21	68.98
	31-40	61	82.34
	41-50	77	102.14
	51 και πάνω	26	110.35
	Total	185	

Πίνακας 47. Μέτρα θέσης και διασποράς του ελέγχου . Kruskal-Wallis της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς την ηλικία

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Προετοιμασία των μαθημάτων	Έως 30	21	2.57	1.326	0.289	1.97	3.17	0	4
	31-40	61	2.92	1.173	0.150	2.62	3.22	0	4
	41-50	77	3.38	0.932	0.106	3.16	3.59	0	4
	51 και πάνω	26	3.54	0.811	0.159	3.21	3.87	1	4
	Total	185	3.16	1.090	0.080	3.00	3.31	0	4

Πίνακας 48. Ανομα της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.

Προετοιμασία των μαθημάτων	Between Groups	8.481	2	4.240	3.676	0.027
	Within Groups	209.973	182	1.154		
	Total	218.454	184			

Πίνακας 49. Έλεγχος Levene's της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Προετοιμασία των μαθημάτων	Based on Mean	3.598	2	182	0.029
	Based on Median	4.907	2	182	0.008
	Based on Median and with adjusted df	4.907	2	175.481	0.008
	Based on trimmed mean	3.677	2	182	0.027

Πίνακας 50. Περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς ελέγχου Ανονα της σημαντικότητας της προετοιμασίας των μαθημάτων ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error</i>	<i>95% Confidence Interval for Mean</i>		<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>
					<i>Lower Bound</i>	<i>Upper Bound</i>		
Δημοτικό/Γυμνάσιο	12	3.50	0.905	0.261	2.93	4.07	2	4

Προετοιμασία των μαθημάτων	Λύκειο/Τεχνική Σχολή	68	3.38	0.864	0.105	3.17	3.59	1	4
	Πανεπιστήμιο/ΑΕΙ	105	2.97	1.205	0.118	2.74	3.20	0	4
	Total	185	3.16	1.090	0.080	3.00	3.31	0	4

Πίνακας 51. Ανονα της σημαντικότητας δραστηριοτήτων ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Αισθητικής αγωγής	Between Groups	20.066	2	10.033	11.881	0.000
	Within Groups	153.696	182	0.844		
	Total	173.762	184			
Αθλητικές - Κινητικές	Between Groups	7.034	2	3.517	6.466	0.002
	Within Groups	98.988	182	0.544		
	Total	106.022	184			
Ελεύθερο παιχνίδι	Between Groups	7.679	2	3.839	3.837	0.023
	Within Groups	182.126	182	1.001		
	Total	189.805	184			

Πίνακας 52. Έλεγχοι Levene's της σημαντικότητας δραστηριοτήτων ως προς την απασχόληση σε ολόημερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Αισθητικής αγωγής	Based on Mean	3.214	2	182	0.042
	Based on Median	4.579	2	182	0.011
	Based on Median and with adjusted df	4.579	2	172.392	0.012
	Based on trimmed mean	3.820	2	182	0.024
Αθλητικές - Κινητικές	Based on Mean	10.382	2	182	0.000
	Based on Median	7.769	2	182	0.001
	Based on Median and with adjusted df	7.769	2	150.595	0.001
	Based on trimmed mean	12.179	2	182	0.000
Ελεύθερο παιχνίδι	Based on Mean	2.957	2	182	0.054
	Based on Median	4.468	2	182	0.013
	Based on Median and	4.468	2	168.746	0.013

	with adjusted df				
	Based on trimmed mean	3.329	2	182	0.038

Πίνακας 55. Ανονα της αποτελεσματικότητας και της γενικής άποψης των παιδιών για το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Αποτελεσματική τη λειτουργία του ολοήμερου / Κ.Δ.Α.Π.	Between Groups	17.818	2	8.909	13.604	0.000
	Within Groups	119.188	182	0.655		
	Total	137.005	184			
Είναι ευχαριστημένο το παιδί από το ολοήμερο / Κ.Δ.Α.Π.	Between Groups	11.377	2	5.688	11.689	0.000
	Within Groups	88.569	182	0.487		
	Total	99.946	184			

Πίνακας 56. Έλεγχοι Levene's της αποτελεσματικότητας και της γενικής άποψης των παιδιών για το ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π. ως προς την απασχόληση σε ολοήμερο σχολείο / Κ.Δ.Α.Π.

		<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
Αποτελεσματική τη λειτουργία του ολοήμερου / Κ.Δ.Α.Π.	Based on Mean	6.361	2	182	0.002
	Based on Median	3.994	2	182	0.020

	Based on Median and with adjusted df	3.994	2	146.760	0.020
	Based on trimmed mean	5.753	2	182	0.004
Είναι ευχαριστημένο το παιδί από το ολόήμερο / Κ.Δ.Α.Π.	Based on Mean	1.304	2	182	0.274
	Based on Median	2.280	2	182	0.105
	Based on Median and with adjusted df	2.280	2	175.902	0.105
	Based on trimmed mean	2.083	2	182	0.128